

BIBLIOTHECA LATINA · TEXTUS LATINUS

Miles gloriosus

Titus Maccius Plautus

Texto latino: *Plauti Comoediae*, vol. 2, ed. Friedrich Leo (Berlim: Weidmann, 1896)

<https://oaleffemanuel.github.io/bibliotheca-latina/leituras/plautus-miles-gloriosus.html>

Fonte e licença

Texto latino: Plauti Comoediae, vol. 2, ed. Friedrich Leo (Berlim: Weidmann, 1896).
Transcrição digital: Perseus Digital Library, Tufts University (PerseusDL/canonical-latinLit), CC BY-SA 4.0. Adaptação de formato (texto, PDF, EPUB) pela Bibliotheca Latina, distribuída sob a mesma licença CC BY-SA 4.0.

Licença: **CC BY-SA 4.0** (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pt-br>). Você pode copiar, redistribuir e adaptar este arquivo, dando o crédito acima e mantendo a mesma licença.

Transcrição: <https://github.com/PerseusDL/canonical-latinLit/blob/128a05a-fa9cc7179ab18f8d05f78a9f1dd50e415/data/phi0119/phi012/phi0119.phi012.perseus-lat2.xml>

Alterações em relação à fonte

- Notas do editor e variantes do aparato crítico omitidas (material editorial, não texto latino).
- Acréscimos do editor entre < >, supressões propostas pelo editor entre [], lacunas como * * *, como na edição impressa.
- Correções de digitalização marcadas pela Perseus (<choice>/<corr>) aplicadas; abreviaturas mantidas como impressas.
- Grafia, maiúsculas, u/v, pontuação e ordem do texto mantidas como na edição; nenhuma modernização.
- Espaços e quebras de linha do arquivo XML normalizados; numeração de livros, capítulos, seções e versos preservada.

Omitido: notas e aparato crítico do editor; introduções, comentários e traduções da edição impressa.

Gerado em 2026-10-18 pela Bibliotheca Latina. O texto latino não foi modernizado nem resumido.

Actus I

Scaena 1

Pyrgopolynices

¹ Curate ut splendor meo sit cluqueo clarior
quam solis radii esse olim quom sudumst solent,
ut, ubi usus veniat, contra conserta manu
praestringat oculorum aciem in ácie hostibus.
⁵ nam ego hanc machaeram mihi consolari volo,
ne lamentetur neve animum despondeat,
quia se iam pridem feriatam gestitem,
quae misera gestit † et fratrem facere ex hostibus.
sed ubi Artotrogus hic est?

Artotrogus

Stat propter virum
¹⁰ fortem atque fortunatum et forma regia;
tum bellatorem — Mars haud ausit dicere
neque aequiperare suas virtutes ad tuas.

Pyrgopolynices

Quemne ego servavi in campis Curculioniis,
ubi Bumbomachides Clutomistaridysarchides
¹⁵ erat imperator summus, Neptuni nepos?

Artotrogus

Memini. nempe illum dicis cum armis aureis,
cuius tú legiones difflavisti spiritu,
quasi ventus folia aut paniculum tectorium.

PYRGOPOLYNICES

Istuc quidem edepol nihil est.

ARTOTROGVVS

Nihil hercle hoc quidemst

²⁰ praeut alia dicam — quae tu numquam feceris.
periuriorem hoc hominem si quis viderit
aut gloriarum plenior quam illic est,
me sibi habeto, ego me mancupio dabo;
nisi unum, epityrum estur insanum bene.

PYRGOPOLYNICES

²⁵ Vbi tu es?

ARTOTROGVVS

Eccum. edepol vel elephanto in India,
quo pacto ei pugno praefregisti brachium.

PYRGOPOLYNICES

Quid, brachium?

ARTOTROGVVS

Illud dicere volui, femur.

PYRGOPOLYNICES

At indiligenter iceram.

ARTOTROGVVS

Pol si quidem

conisus esses, per corium, per viscera
³⁰ perque os elephanti transmineret brachium.

PYRGOPOLYNICES

Nolo istaec hic nunc.

ARTOTROGV

Ne hercle operae pretium quidemst
mihi te narrare tuas qui virtutes sciam.
venter creat omnis hasce aerumnas: auribus
peraurienda sunt, ne dentes dentiant,
³⁵ et adsentandumst quidquid hic mentibitur.

PYRGOPOLYNICES

Quid illúc quod dico?

ARTOTROGV

Ehem, scío iam quid vis dicere.
factum hercle est, memini fieri.

PYRGOPOLYNICES

Quid id est?

ARTOTROGV

Quidquid est.

PYRGOPOLYNICES

Habes —

ARTOTROGV

Tabellas vis rogare? habeo, et stilum.

PYRGOPOLYNICES

Facete advortis tuom animum ad animum meum.

ARTOTROGV

⁴⁰ Novisse mores tuos me meditare decet
curamque adhibere, ut praeolat mihi quod tu velis.

PYRGOPOLYNICES

Ecquid meministi?

ARTOTROGV

Memini: centum in Cilicia
et quinquaginta, centum in Scytholatronia,
triginta Sardos, sexaginta Macedones
⁴⁵ † sunt homines quos tu occidisti uno die.

PYRGOPOLYNICES

Quanta istaec hominum summast?

ARTOTROGV

Septem milia.

PYRGOPOLYNICES

Tantum esse oportet. recte rationem tenes.

ARTOTROGV

At nullos habeo scriptos: sic memini tamen.

PYRGOPOLYNICES

Edepol memoria es optuma.

ARTOTROGV

Offae monent.

PYRGOPOLYNICES

⁵⁰ Dum tale facies quale adhuc, assiduo edes,

communicabo semper te mensa mea.

ARTOTROGV

Quid ín Cappadocia, ubi tu quingentos simul,
ni hebes machaera foret, uno ictu occideras?

PYRGOPOLYNICES

At peditastelli quia erant, sivi viverent.

ARTOTROGV

⁵⁵ Quid tibi ego dicam, quód omnes mortales sciunt,
Pyrgopolynicem te unum in terra vivere
virtute et forma et factis invictissimum?
amant ted omnes mulieres, neque iniuria,
qui sis tam pulcher; vel illae quae here pallio
⁶⁰ me reprehenderunt.

PYRGOPOLYNICES

Quid eae dixerunt tibi?

ARTOTROGV

Rogitabant: hicine Achilles est? inquit mihi.
immo eius frater inquam est. ibi illarum altera
ergo mecastor pulcher est inquit mihi
“et liberalis. vide caesaries quam decet.
⁶⁵ ne illae sunt fortunatae quae cum isto cubant.”

PYRGOPOLYNICES

Itane aibant tandem?

ARTOTROGV

Quaen me ambae obsecraverint,
ut te hodie quasi pompam illa praeterducerem?

PYRGOPOLYNICES

Nimiast miseria nimis pulchrum esse hominem.

ARTOTROGV

Immo itast.

molestaé sunt: orant, ambiunt, exobsecrant

⁷⁰ videre ut liceat, ad sese arcessi iubent,
ut tuo non liceat dare operam negotio.

PYRGOPOLYNICES

Videtur tempus esse, ut eamus ad forum,
ut in tabellis quos consignavi hic heri
latrones, ibus denuerem stipendium.

⁷⁵ nam rex Seleucus me opere oravit maxumo,
ut sibi latrones cogerem et conscriberem.
regi hunc diem mihi operam decretumst dare.

ARTOTROGV

Age eamus ergo.

PYRGOPOLYNICES

Sequimini, satellites. —

Actus II

Scaena 1

PALAESTRIO

⁷⁹ Mihi ad enarrandum hoc argumentum est comitas,

⁸⁰ si ad auscultandum vostra erit benignitas;
qui autem auscultare nolet, exsurgat foras,
ut sit ubi sedeat ille qui auscultare volt.

nunc qua adsedistis causa in festivo loco,
comoediai quam nos acturi sumus

⁸⁵ et argumentum et nomen vobis eloquar.

Alazon Graece huic nomen est comoediae,
id nos Latine gloriosum dicimus.

hoc oppidum Ephesus; ille miles meus erus,
qui hinc ad forum abiit, gloriosus, impudens,

⁹⁰ stercoreus, plenus periuri atque adulteri.

ait sésé ultro omnes mulieres sectarier:

is deridiculost, quaque incedit, omnibus.

itaque hic meretrices, labiis dum ductant eum,
maiores partem videas valgis saviis.

⁹⁵ nam ego huius diu apud hunc servitutem servio;
id volo vos scire, quo modo ad hunc devenerim
in servitutem ab eo cui servivi prius.

date operam, nam nunc argumentum exordiar.
erat erus Athenis mihi adulescens optumus;

¹⁰⁰ is amabat meretricem * * * matre Athenis Atticis,
et illa illum contra; qui est amor cultu optumus.

is publice legatus Naupactum fuit

magnae rei publicae gratia.

interibi hic miles forte Athenas advenit,

¹⁰⁵ insinuat sese ad illam amicam eri †
 occepit eius matri suppalparier
 vino, ornamentis opiparisque obsoniis,
 itaque intimum ibi se miles apud lenam facit.
 ubi primum evenit militi huic occasio,
¹¹⁰ sublinuit os illi lenae, matri mulieris,
 quam erus méus amabat; nám is illius filiam
 conicit in navem miles clam matrem suam,
 eamque húc invitam mulierem in Ephesum advehit.
 ubi amicam erilem Athenis avectam scio,
¹¹⁵ ego quantum vivos possum mihi navem paro,
 inscendo, ut eam rem Naupactum ad erum nuntiem.
 ubi sumus provecti in altum, fit quod <di> volunt,
 capiunt praedones navem illam ubi vectus fui:
 prius péríi quam ad erum veni, quo ire occeperam.
¹²⁰ ille <quí> me cepit dat me huic dono militi.
 hic postquam in aedis me ad se deduxit domum,
 video illam amicam erilem, Athenis quae fuit.
 ubi contra aspexit me, oculis mihi signum dedit,
 ne se appellarem; deinde, postquam occasio est,
¹²⁵ conqueritur mecum mulier fortunas suas:
 ait sése Athenas fugere cupere ex hac domu,
 sese illum amare meum erum, Athenis qui fuit,
 neque peius quemquam odisse quam istum militem.
 ego quoniam inspexi mulieris sententiam,
¹³⁰ cepi tabellas, consignavi, clanculum
 dedi mércatori cuidam, qui ad illum deferat
 meum erum, qui Athenis fuerat, qui hanc amaverat,
 ut is huc veniret. is non sprexit nuntium;
 nam et venit et is in proximo hic devertitur
¹³⁵ apud suom paternum hóspitem, lepidum senem;

isque illi amanti suo hospiti morem gerit
 nosque opera consilioque adhortatur, iuvat.
 itaque ego paravi hic intus magnas machinas,
 qui amantis una inter se facerem convenas.
¹⁴⁰ nam unum conclave, concubinae quod dedit
 miles, quo nemo nisi eapse inferret pedem,
 in eo conclavi égo perfodi parietem,
 qua commeatus clam esset hinc huc mulieri;
 et sene sciente hoc feci: is consilium dedit.
¹⁴⁵ nam meus conservos est homo haud magni preti,
 quem concubinae miles custodem addidit.
 ei nos facietis fabricis et doctis dolis
 glaucumam ob oculos obiciemus eumque ita
 faciemus ut quod viderit ne viderit.
¹⁵⁰ et mox ne erretis, haec duarum hodie vicem
 〈suam〉 et hinc et illinc mulier feret imaginem,
 atque eadem erit, verum alia esse adsimulabitur.
 ita sublinetur os custodi mulieris.
 sed foris concrepuit hinc a vicino sene;
¹⁵⁵ ipse exit: hic illest lepidus quem dixi senex.

Scaena 2

PERIPLECTOMENVS

¹⁵⁶ Ni hércle diffregéritis talos pósthac quemque in tégulis
 videritis alienum, ego vostra faciam latera lorea.
 mi equidem iam arbitri vicini sunt, meae quid fiat domi,
 ita per impluvium intro spectant. nunc adeo edico omnibus:
¹⁶⁰ quemque a milite hoc videritis hominem in nostris tegulis,
 extra unum Palaestrionem, huc deturbatote in viam.
 quod ille gallinam aut columbam se sectari aut simiam

dicat, disperiistis ni usque ad mortem male mulcassitis.
atque adeo ut ne legi fraudem faciant aleariae,
¹⁶⁵ adcuratote ut sine talis domi agitent convivium.

PALAESTRIO

Nescio quid malefactum a nostra hic familiast, quantum audio:
ita hic senex talos elidi iussit conservis meis;
sed me exceptit: nihili facio, quid illis faciat ceteris.
adgrediar hominem.

PERIPLECTOMENVS

Estne advorsum hic qui advenit Palaestrio?

PALAESTRIO

¹⁷⁰ Quid agis, Periplectomene?

PERIPLECTOMENVS

Hau multos homines, si optandum foret,
nunc videre et convenire quam te mavellem.

PALAESTRIO

Quid est?
quid tumultuas cum nostra familia?

PERIPLECTOMENVS

Occisi sumus.

PALAESTRIO

Quid negotist?

PERIPLECTOMENVS

Res palamst.

PALAESTRIO

Quae res palamst?

PERIPLECTOMENVS

De tegulis
modo nescio quis inspectavit vestrum familiarium
¹⁷⁵ per nostrum impluvium intus ápuđ nos Philocomasium atque
hospitem
osculantis.

PALAESTRIO

Quis homo id vidit?

PERIPLECTOMENVS

Tuos conservos.

PALAESTRIO

Quis is homost?

PERIPLECTOMENVS

Nescio, ita abripuit repente sese subito.

PALAESTRIO

Suspikor
me periisse.

PERIPLECTOMENVS

Vbi abit, conclamo: heus quid agis tu inquam in tegulis?
ille mihi abiens ita respondit se sectari simiam.

PALAESTRIO

¹⁸⁰ Vae mihi misero, quoi pereundumst propter nihili bestiam.
sed Philocomasium hicine etiam nunc est?

PERIPLECTOMENVS

Quom exhibam, hic erat.

PALAESTRIO

I sis, iube transire huc quantum possit, se ut videant domi familiares, nisi quidem illa nos volt, qui servi sumus, propter amorem suum omnes crucibus contubernales dari.

PERIPLECTOMENVS

¹⁸⁵ Dixi ego istuc; nisi quid aliud vis.

PALAESTRIO

Volo. hoc ei dicito:
profecto ut ne quoquam de ingenio degrediatul muliebri earumque artem et disciplinam optineat colere.

PERIPLECTOMENVS

Quem ad modum?

PALAESTRIO

Vt eum, qui hic se vidit, verbis vincat, ne is se viderit.
siquidem centiens hic visa sit, tamen infitias eat.
os habet, linguam, perfidiam, malitiam atque audaciam,
confidentiam, confirmatam, fraudulentiam.
¹⁹⁰ qui arguat se, eum contra vincat iureiurando suo:
domi habet animum falsiloquom, falsificum, falsiurium,
domi dolos, domi delenifica facta, dómi fallacias.
nam mulier holitori numquam supplicat, si quast mala:
domi habet hortum et condimenta ad omnis mores maleficos.

PERIPLECTOMENVS

¹⁹⁵ Ego istaec, si erit hic, nuntiabo. sed quid est, Palaestrio,

quod volutas tute tecum in corde?

PALAESTRIO

Paulisper tace,
dúm ego mihi consilia in animum convoco et dum consulo
quid agam, quem dolum doloso contra conservo parem,
qui illam hic vidit osculantem, id visum ut ne visum siet.

PERIPLECTOMENVS

- ²⁰⁰ Quaere: ego hinc abscessero aps te huc interim. illuc sis vide,
quem ad modum adstitit, severo fronte curans cogitans.
pectus digitis pultat, cor credo evocaturus foras;
ecce avortit: nixus laevo in femine habet laevam manum,
dextera digitis rationem computat, ferit femur
- ²⁰⁵ dexterum. ita vehementer icit: quod agat aegre suppetit.
concrepuit digitis: laborat; crebro commutat status,
eccere autem capite nutat: non placet quod repperit.
quidquid est, incoctum non expromet, bene coctum dabit.
ecce autem aedificat: columnam mento suffigit suo.
- ²¹⁰ apage, non placet profecto mi illaec aedificatio;
nam os columnatum poetae esse indauidi barbaro,
cui bini custodes semper totis horis occubant.
euge, euscheme hercle astitit et dulice et comoedice;
numquam hodie quiescet prius quam id quod petit perfecerit.
- ²¹⁵ habet opinor. age si quid agis, vigila, ne somno stude,
nisi quidem hic agitare mavis varius virgis vigilias.
tibi ego dico. an heri maduisti? heus te adloquor, Palaestrio:
vigila inquam, expergiscere inquam, lucet hoc inquam.

PALAESTRIO

Audio.

PERIPLECTOMENVS

Viden hostis tibi adesse tuoque tergo obsidium? consule,
²²⁰ arripe opem auxiliumque ad hanc rem: propere hoc, non placide
decet.

anteveni aliqua aut tú aliquosum circumduce exercitum,
coge in obsidium perduellis, nostris praesidium para;
interclude inimicis commeatum, tibi muni viam
qua cibatus commeatusque ad te et legiones tuas
²²⁵ tuto possit pervenire: hanc rém age, res subitaria est.
[reperi, comminiscere, cedo calidum consilium cito,]
[quae hic sunt visa ut visa ne sint, facta ut facta ne sient.]
[magnam illic homo rem incipissit, magna munit moenia.]
tu unus si recipere hoc ad te dicis, confidentiast
²³⁰ nos inimicos profligare posse.

PALAESTRIO

Dico et recipio
ad me.

PERIPLECTOMENVS

Et ego impetrare dico id quod petis.

PALAESTRIO

At te Iuppiter
bene amet.

PERIPLECTOMENVS

Auden participare me quod commentu's?

PALAESTRIO

Tace,
dum in regionem astutiarum mearum te induco, ut scias

iuxta mecum mea consilia.

PERIPLECTOMENVS

Salva sumes indidem.

PALAESTRIO

²³⁵ Erus meus elephanti corio circumtentust, non suo,
neque habet plus sapientiai quam lapis.

PERIPLECTOMENVS

Ego istuc scio.

PALAESTRIO

Nunc sic rationem incipisso, hanc institutam astutiam,
ut Philocomasio huc sororem geminam germanam alteram
dicam Athenis advenisse cum amatore aliquo suo,
²⁴⁰ tam similem, quam <lacte> lactist; apud <te> eos hic devortier
dicam hospitio.

PERIPLECTOMENVS

Euge euge, lepide, laudo commentum tuum.

PALAESTRIO

Vt si illic concriminatus sit adversum militem
meus conservos, eam vidisse hic cum alieno oscularier,
eam arguam vidisse apud te contra conservum meum
²⁴⁵ cum suo amatore amplexantem atque osculantem.

PERIPLECTOMENVS

Immo optume.
idem ego dicam, si <ex> me exquiret miles.

PALAESTRIO

Sed simillimas
dicito esse, et Philocomasio id praecipiendum est ut sciat,
ne titubet, si exquiret ex ea miles.

PERIPLECTOMENVS

Nimis doctum dolum.
sed si ambas videre in uno miles concilio volet,
²⁵⁰ quid agimus?

PALAESTRIO

Facilest: trecentae possunt causae conligi:
non domist, ábiit ambulatum, dormit, ornatur, lavat,
prandet, potat: occupatast, operae non est, non potest,
quantum vis prolationum, dum modo hunc prima via
inducamus, vera ut esse credat quae mentibimur.

PERIPLECTOMENVS

²⁵⁵ Placet ut dicis.

PALAESTRIO

Intro abi ergo, et si isti est mulier, eam iube
cito domum transire, atque haec ei dice monstra praecipe,
ut teneat consilia nostra, quem ad modum exorsi sumus,
de gemina sorore.

PERIPLECTOMENVS

Docte tíbi illam perdoctam dabo.
numquid aliud?

PALAESTRIO

Intro ut abeas.

PERIPLECTOMENVS

Abeo. —

PALAESTRIO

Et quidem ego ibo domum

²⁶⁰ atque hominem investigando operam huic dissimulabiliter dabo,
qui fuerit conservos qui hodie sit sectatus simiam.

nam ille non pótuit quin sermone suo aliquem familiarium
participaverit de amica eri, sese vidisse eam

hic in proximo osculantem cum alieno adulescentulo.

²⁶⁵ novi morem: egomet tacere nequeo solus quod scio.

si invenio qui vidit, ad eum vineas pluteosque agam:

res paratast, vi pugnandoque hominem caperest certa res.

si ita non reperio, ibo odorans quasi canis venaticus,

usque donec persecutus volpem ero vestigiis.

²⁷⁰ sed fores crepuerunt nostrae, ego voci moderabor meae;

nam illic est Philocomasio custos meus conservos qui it foras.

Scaena 3

SCELEDVS

²⁷² Nisi quidem ego hodie ambulavi dormiens in tegulis,

certo edepol scio me vidisse hic proxumae viciniae

Philocomasium erilem amicam sibi malam rem quaerere.

PALAESTRIO

²⁷⁵ Hic illam vidit osculantem, quantum hunc audiui loqui.

SCELEDVS

Quis hic est?

PALAESTRIO

Tuos conservos. quid agis, Sceledre?

SCELEDREVS

Te, Palaestrio,
volup est convenisse.

PALAESTRIO

Quid iam? aut quid negotist? fac sciam.

SCELEDREVS

Metuo —

PALAESTRIO

Quid metuis?

SCELEDREVS

Ne hercle hodie, quantum hic familiariumst,
maximum in malum cruciatumque insuliamus.

PALAESTRIO

Tu sali
²⁸⁰ solus, nám ego istam insulturam et desulturam nil moror.

SCELEDREVS

Nescis tu fortasse, apud nos facinus quod natumst novom.

PALAESTRIO

Quod id est facinus?

SCELEDREVS

Impudicum.

PALAESTRIO

Tute scias soli tibi,
mihi ne dixis, scire nolo.

SCELEDRVS

Non enim fáciam quin scias.
simiam hodie sum sectatus nostram in horum tegulis.

PALAESTRIO

²⁸⁵ Edepol, Sceledre, homo sectatu's nihili nequam bestiam.

SCELEDRVS

Di te perdant.

PALAESTRIO

Te istuc aequom — quoniam occepisti, eloqui.

SCELEDRVS

Forte fortuna per impluvium huc desepxi in proximum,
atque ego illi áspicio osculantem Philocomasium cum altero
nescio quo adulescente.

PALAESTRIO

Quod ego, Sceledre, scelus ex te audio?

SCELEDRVS

²⁹⁰ Profecto vidi.

PALAESTRIO

Tutin?

SCELEDRVS

Egomet duobus his oculis meis.

PALAESTRIO

Abi, non verisimile dicis, neque vidisti.

SCELEDVS

Num tibi
lippus videor?

PALAESTRIO

Medicum istuc tibi meliust percontarier.
verum enim tu ístam, si te di ament, temere hau tollas fabulam:
tuis nunc cruribus capitique fraudem capitalem hinc creas.
²⁹⁵ nam tibi iam ut pereas paratum est dupliciter, nisi suppressis
tuom stultiloquium.

SCELEDVS

Qui vero dupliciter?

PALAESTRIO

Dicam tibi.
primumdum, si falso insimulas Philocomasium, hoc perieris;
iterum, si id verumst, tu ei custos additus <eo> perieris.

SCELEDVS

Quid fuat me, nescio: haec me vidisse ego certo scio.

PALAESTRIO

³⁰⁰ Pergin, infelix?

SCELEDVS

Quid tibi vis dicam nisi quod viderim?
quin etiam nunc intus hic in proxumost.

PALAESTRIO

Eho an non domist?

SCELEDVS

Vise, abi intro tute, nam ego mi iam nil credi postulo.

PALAESTRIO

Certum est facere. —

SCELEDVS

Hic te opperiar; eadem illi insidias dabo,
quam mox horsum ad stabulum iuuenix recipiat se <a> pabulo.

³⁰⁵ quid ego nunc faciam? custodem me illi miles addidit:
nunc si indicium facio, interii; si taceo, <interii> tamen,
si hoc palam fuerit. quid peius muliere aut audacius?
dúm ego in tegulis sum, illaec sese ex hospitio edit foras;
edepol facinus fecit audax. hocine si miles sciat,
³¹⁰ credo hercle has sustollat aedis totas atque hunc in crucem.
hercle quidquid est, mussitabo potius quam inteream male;
non ego possum quae ipsa sese venditat tutarier.

PALAESTRIO

Sceledre, Sceledre, quis homo in terra te alter est audacior?
quis magis dís inimicis natus quam tu atque iratis?

SCELEDVS

Quid est?

PALAESTRIO

³¹⁵ Iuben tibi oculos exfodiri, quibus id quod nusquam est vides?

SCELEDVS

Quid, nusquam?

PALAESTRIO

Non ego tuam empsim vitam vitiosa nuce.

SCELEDVS

Quid negotist?

PALAESTRIO

Quid negoti sit rogas?

SCELEDVS

Cur non rogem?

PALAESTRIO

Non tu tibi istam praetruncari linguam largiloquam iubes?

SCELEDVS

Quam ob rem iubeam?

PALAESTRIO

Philocomasium eccam domi, quam in proxumo
³²⁰ vidisse aibas te osculantem atque amplexantem cum altero.

SCELEDVS

Mirumst lolio victitare te tam vili tritico.

PALAESTRIO

Quid iam?

SCELEDVS

Quia luscitiosu's.

PALAESTRIO

Verbero, edepol tu quidem
caecus, non luscitosu's. nam illa quidem * * * domi.

SCELEDRVS

Quid, domi?

PALAESTRIO

Domi hercle vero.

SCELEDRVS

Abi, ludis me, Palaestrio.

PALAESTRIO

³²⁵ Tum mihi sunt manus inquinatae.

SCELEDRVS

Qui dum?

PALAESTRIO

Quia ludo luto.

SCELEDRVS

Vae capiti tuo.

PALAESTRIO

⟨Tuo⟩ istuc, Sceledre, promitto fore,
nisi oculos orationemque aliam commutas tibi.
sed fores cóncreperunt nostrae.

SCELEDRVS

At ego ilico observo foris;
nam nihil est qua hinc huc transire ea possit nisi recto ostio.

PALAESTRIO

³³⁰ Quin domi eccam. nescio quae te, Sceledre, scelera suscitant.

SCELEDRVS

Mihi ego video, mihi ego sapio, <mihi> ego credo plurimum:
mé homo nemo deterrebit, quin ea sit in his aedibus.
hic obsistam, ne imprudenti huc ea se subrepsit mihi.

PALAESTRIO

Meus illic homo est, deturbabo iam ego illum de pugnaculis.
³³⁵ vin iam faciam, ut stultivum * * * fateare?

SCELEDRVS

Age face.

PALAESTRIO

Neque te quicquam sapere corde neque oculis uti?

SCELEDRVS

Volo.

PALAESTRIO

Nempe tu istíc ais esse erilem concubinam?

SCELEDRVS

Atque arguo
eam me vidisse osculantem hic intus cum alieno viro.

PALAESTRIO

Scin tu nullum commeatum hínc esse a nobis?

SCELEDRVS

Scio.

PALAESTRIO

³⁴⁰ Neque solarium neque hortum, nisi per impluvium?

SCELEDIVS

Scio.

PALAESTRIO

Quid nunc? si ea domist, si facio, ut eam exire hinc videas domo,
dignun es verberibus multis?

SCELEDIVS

Dignus.

PALAESTRIO

Serva istas fores,
ne tibi clam se subterducat istinc atque huc transeat.

SCELEDIVS

Consilium est ita facere.

PALAESTRIO

Pede ego iam illam huc tibi sistam in viam. —

SCELEDIVS

³⁴⁵ Agedum ergo face. vólo scire, utrum egon id quod vidi viderim
an illic faciat, quod facturum dicit, ut ea sit domi.

nam ego quidem meos oculos habeo nec rogo utendos foris.

sed hic illi subparasitatur semper, hic eae proxumust,

primus ad cibum vocatur, primo pulmentum datur;

³⁵⁰ nam illic noster est fortasse circiter triennium,

neque cuiquam quam illi in nostra meliust famulo familia.

sed ego hoc quod ago, id me agere oportet, hoc observare ostium.

sic obsistam. hac quidem pol certo verba mihi numquam dabunt.

Scaena 4

PALAESTRIO

³⁵⁴ Praecépta facito ut mémineris.

PHILOCOMASIVM

Totiéns monere mírumst.

PALAESTRIO

³⁵⁵ At metuo ut satis sis subdola.

PHILOCOMASIVM

Cedo vel decem, edocebo
minime malas ut sint malae, mihi solae quod superfit.

PALAESTRIO

Age nunciam insiste in dolos; ego abs te procul recedam.
quid ais tu, Sceledre?

SCELEDRVS

Hanc rem gero. habeo auris, loquere quidvis.

PALAESTRIO

Credo ego istoc extemplo tibi esse eundum actutum extra
portam,
³⁶⁰ dispessis manibus, patibulum quom habebis.

SCELEDRVS

Quamnam ob rem?

PALAESTRIO

Respice dum ad laevam: quis illaec est mulier?

SCELEDVS

Pro di immortales,
eri cóncubinast haec quidem.

PALAESTRIO

Mihi quoque pol ita videtur.
age nunciam, quando lubet —

SCELEDVS

Quid agam?

PALAESTRIO

Perire propera.

PHILOCOMASIVM

Vbi iste ést bonus sérvos, qui probri me maxumi innocentem
³⁶⁵ falso insimulavit?

PALAESTRIO

Em tibi, hic mihi dixit tibi quae dixi.

PHILOCOMASIVM

Tun me vidisse in proxumo hic, sceleste, ais osculantem?

PALAESTRIO

Atque cum álieno adolescentulo dixit.

SCELEDVS

Dixi hercle vero.

PHILOCOMASIVM

Tun me vidisti?

SCELEDVS

Atque his quidem hercle oculis.

PHILOCOMASIVM

Carebis, credo,
qui plus vident quam quod vident.

SCELEDVS

Numquam hercle deterrebor
³⁷⁰ quin viderim id quod viderim.

PHILOCOMASIVM

Ego stulta et mora multum,
quae cum hoc insano fabuler, quem pol ego capitis perdam.

SCELEDVS

Noli minitari: scio crucem futuram mihi sepulcrum;
ibi meí sunt maiores siti, pater, avos, proavos, abavos.
non possunt mihi minaciis tuis hisce oculi exfodiri.
³⁷⁵ sed paucis verbis te volo, Palaestrio. opsecro te,
unde exit haec?

PALAESTRIO

Vnde nísi domo?

SCELEDVS

Domo?

PALAESTRIO

Mé viden?

SCELEDRVS

Te video.

nimis mírumst facinus, quo modo haec hinc huc transire potuit;
nam certo neque solariumst apud nós neque hortus ullus
neque fénestra nisi clatrata; nam certe ego te hic intus vidi.

PALAESTRIO

³⁸⁰ Pergin, sceleste, intendere hanc arguere?

PHILOCOMASIVM

Ecastor ergo
mi hau falsum evenit somnium, quod noctu hac somniavi.

PALAESTRIO

Quid somniasti?

PHILOCOMASIVM

Ego eloquar. sed amabo advortite animum.
hac nocte in somnis mea soror geminast germana visa
venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore quodam;
³⁸⁵ ei ambo hóspitio huc in proximum mihi devortisse visi.

PALAESTRIO

Palaestrionis somnium narratur. perge porro.

PHILOCOMASIVM

Ego laeta visa, quia soror venisset, propter eandem
suspicionem maximam sum visa sustinere.
nam arguere in somnis me meus mihi familiaris visust,
³⁹⁰ me cum alieno adulescentulo, quasi nunc tu, esse osculatam,
quom illa osculata mea soror gemina esset suompte amicum.
id me insimulatam perperam falsum esse somniavi.

PALAESTRIO

Satin eadem vigilantī expetunt quae in somnis visa memoras?
eu hērcle praesens somnium. abi intro et comprecare.

³⁹⁵ narrandum ego istuc militi censebo.

PHILOCOMASIVM

Facere certum est,
neque me quidem patiar probri falso impune insimulatam. —

SCELEDRVS

Timeo quid rerum gesserim, ita dorsus totus prurit.

PALAESTRIO

Scin te periisse?

SCELEDRVS

Nunc quidem domi certo est. certa res est
nunc nostrum observare ostium, ubi ubist.

PALAESTRIO

At, Sceledre, quaeso,
⁴⁰⁰ ut ad id exemplum somnium quam simile somniavit
atque ut tu suspicatus es eam vīdisse osculantem.

SCELEDRVS

Nescio quid credam egomet mihi iam, ita quod vidisse credo
me id iam non vidisse arbitror.

PALAESTRIO

Ne tu hercle sero, opinor,
resipisces: si ad erum haec res prius † devenerit, peribis pulchre.

SCELEDRVVS

⁴⁰⁵ Nunc demum experior, mi ob oculos caliginem opstitisse.

PALAESTRIO

Dudum edepol planum est id quidem, quae hic usque fuerit
intus.

SCELEDRVVS

Nihil habeo certi quid loquar: non vidi eam, etsi vidi.

PALAESTRIO

Ne tu edepol stultitia tua nos paene perdidisti:
dum te fidelem facere ero voluisti, absumptu's paene.
⁴¹⁰ sed fores vicini proximi crepuerunt. contiscam.

Scaena 5

PHILOCOMASIVM

⁴¹¹ Inde ignem in aram, ut Ephesiae Dianae laeta laudes
gratesque agam eique ut Arabico fumificem odore amoene,
quom me in locis Neptuniis templisque turbulentis
servavit, saevis fluctibus ubi sum adflictata multum.

SCELEDRVVS

⁴¹⁵ Palaestrio, o Palaestrio.

PALAESTRIO

O Sceledre, Sceledre, quid vis?

SCELEDRVVS

Haec mulier, quae hinc exit modo, estne erilis concubina
Philocomasium, an non est ea?

PALAESTRIO

Hercle opinor, ea videtur.
sed facinus mirum est, quo modo haec hinc huc transire potuit,
si quidem east.

SCELEDVS

An dubium tibi est eam esse hanc?

PALAESTRIO

Ea videtur.

SCELEDVS

⁴²⁰ Adeamus, appellemus. heus, quid istúc est, Philocomasium?
quid tibi istic in istisce aedibus debetur, quid negotist?
quid nunc taces? tecum loquor.

PALAESTRIO

Immo edepol tute tecum;
nam haec nil respondet.

SCELEDVS

Te adloquor, viti probrique plena,
quae circum vicinos vagas.

PHILOCOMASIVM

Quicum tu fabulare?

SCELEDVS

⁴²⁵ Quicum nisi tecum?

PHILOCOMASIVM

Quis tu homo es, aut mecum quid est negoti?

SCELEDRVVS

Mé rogas homo qui sim?

PHILOCOMASIVM

Quin ego hoc rogem quod nesciam?

PALAESTRIO

Quis ego sum igitur, si hunc ignoras?

PHILOCOMASIVM

Mihi odiosus, quisquis es,
et tu et hic.

SCELEDRVVS

Non nos novisti?

PHILOCOMASIVM

Neutrum.

SCELEDRVVS

Metuo maxume,

PALAESTRIO

Quid metuis?

SCELEDRVVS

Enim ne <nos> nosmet perdiderimus uspiam;
⁴³⁰ nam nec te neque me novisse ait haec.

PALAESTRIO

Persectari hic volo,
Sceledre, nos nostri an alieni simus, ne dum quispiam
nos vicinorum imprudentis aliquis immutaverit.

SCELEDVS

Certe equidem noster sum.

PALAESTRIO

Et pol ego. quaeris tu, mulier, malum.
tibi ego dico, heus, Philocomasium.

PHILOCOMASIVM

Quae te intemperiae tenent,
⁴³⁵ qui me perperam perplexo nomine appelles?

PALAESTRIO

Eho,
quis igitur vocare?

PHILOCOMASIVM

Diceae nomen est.

SCELEDVS

Iniuria es,
falsum nomen possidere, Philocomasium, postulas;
ἄδικος es tu, non δίκαια, et meo ero facis iniuriam.

PHILOCOMASIVM

Egone?

SCELEDVS

Tu⟨ne⟩.

PHILOCOMASIVM

Quaé heri Athenis Ephesum adveni vesperi
⁴⁴⁰ cum meo amatore, adulescente Atheniensi?

PALAESTRIO

Dic mihi,
quid hic tibi in Epheso est negoti?

PHILOCOMASIVM

Geminam germanam meam
hic sororem esse indauidi, eam veni quaesitum.

SCELEDVS

Mala es.

PHILOCOMASIVM

Immo ecaster stulta multum, quae vobiscum fabuler.
abeo.

SCELEDVS

Abire non sinam te.

PHILOCOMASIVM

Mitte.

SCELEDVS

Manifestaria es.
⁴⁴⁵ non omitto.

PHILOCOMASIVM

At iam crepabunt mihi manus, malae tibi,
nisi me omittis.

SCELEDVS

Quid, malum, astas? quin tenes altrinsecus?

PALAESTRIO

Nil moror negotiosum mi esse tergum. qui scio
an ista non sit Philocomasium átque alia eius similis sit?

PHILOCOMASIVM

Mittis me an non mittis?

SCELEDVS

Immo vi atque invitam ingratiis,
⁴⁵⁰ nisi voluntate ibis, rapiam te domum.

PHILOCOMASIVM

Hosticum hoc mihi
domicilium est, Athenis domus est Atticis; ego istam domum
neque moror neque vos qui hómines sitis novi neque scio.

SCELEDVS

Lege agito: te nusquam mittam, nisi das firmatam fidem,
te huc, si omisero, intro ituram.

PHILOCOMASIVM

Vi me cogis, quisquis es.
⁴⁵⁵ do fidem, si omittis, isto me intro ituram quo iubes.

SCELEDVS

Ecce omitto.

PHILOCOMASIVM

At ego abeo missa. —

SCELEDVS

Muliebri fecit fide.

PALAESTRIO

Sceledre, manibus amisisti praedam. tám east quam potis
nostra erilis concubina. vin tu facere hoc strenue?

SCELEDRVS

Quid faciam?

PALAESTRIO

Ecfer mihi machaeram huc intus.

SCELEDRVS

Quid facies ea?

PALAESTRIO

⁴⁶⁰ Intro rumpam recta in aedis: quemque hic intus videro
cum Philocomasio osculantem, eum ego óbtruncabo extempulo.

SCELEDRVS

Visanest ea esse?

PALAESTRIO

Immo edepol plane east.

SCELEDRVS

Sed quo modo
dissimulabat.

PALAESTRIO

Abi, machaeram huc ecfer.

SCELEDRVS

Iam faxo hic erit. —

PALAESTRIO

Neque eques neque pedes profectost quisquam tanta audacia,
⁴⁶⁵ qui aequae faciat confidenter quicquam quam mulier facit.
ut utrobique orationem docte divisit suam,
ut sublinitur os custodi cauto, conservo meo.
nimis beat quod commeatus transtinet trans parietem.

SCELEDIVS

Heus, Palaestrio, machaera nihil opust.

PALAESTRIO

Quid iam, aut quid est?

SCELEDIVS

⁴⁷⁰ Domi eccam erilem concubinam.

PALAESTRIO

Quid, domi?

SCELEDIVS

In lecto cubat.

PALAESTRIO

Edepol ne tu tibi malam rem repperisti, ut praedicas.

SCELEDIVS

Quid iam?

PALAESTRIO

Quia hanc attingere ausus mulierem hinc ex proximo.

SCELEDIVS

Magis hercle metuo.

PALAESTRIO

Sed numquam quisquam faciet quin soror
istaec sit gemina huius: eam pol tu osculantem hic videras.

SCELEDRVS

⁴⁷⁵ Id quidem palam est eam esse, ut dicis; quid propius fuit,
quam ut perirem, si elocutus essem ero?

PALAESTRIO

Ergo, si sapis,
mussitabis: plus oportet scire servom quam loqui.
ego abeo a te, ne quid tecum consili commisceam,
atque apud hunc ero vicinum; tuae mihi turbae non placent.
⁴⁸⁰ erus si veniet, si me quaeret, hic ero: hinc me arcessito. —

Scaena 6

SCELEDRVS

⁴⁸¹ Satin abiit ille neque erile negotium
plus curat, quasi non servitutem serviat?
certo illa quidem hic nunc intus est in aedibus,
nam egomet cubantem eam modo offendi domi.
⁴⁸⁵ certum est nunc observationi operam dare.

PERIPLECTOMENVS

non hercle hisce homines me marem, sed feminam
vicini rentur esse servi militis:
ita me ludificant. meamne hic invitam hospitam,
quae heri huc Athenis cum hospite advenit meo,
⁴⁹⁰ tractatam et ludificatam, ingenuam et liberam?

SCELEDRVS

Perii hercle, hic ad me recta habet rectam viam.
metuo, illaec mihi res ne malo magno fuat,
quantum hunc audivi facere verborum senem.

PERIPLECTOMENVS

Accedam ad hominem. tun, Sceledre, hic, scelerum caput,
⁴⁹⁵ meam ludificavisti hospitam ante aedis modo?

SCELEDRVS

Vicine, ausculta quaeso.

PERIPLECTOMENVS

Ego auscultem tibi?

SCELEDRVS

Expurigare volo me.

PERIPLECTOMENVS

Tun te expuriges,
qui facinus tantum tamque indignum feceris?
an quia latrocinamini, arbitramini
⁵⁰⁰ quidvis licere facere vobis, verbero?

SCELEDRVS

Licetne?

PERIPLECTOMENVS

At ita me di deaeque omnis ament,
nisi mihi supplicium virgeum de te datur
longum diutinumque, a mane ad vesperum,
quod meas confregisti imbricis et tegulas,

⁵⁰⁵ ibi dum condignam te sectatu's simiam,
quodque inde inspectavisti meum apud me hospitem
amplexum amicam, quom osculabatur, suam,
quodque cōcubinam erilem insimulare ausus es
probri pudicam meque summi flagiti,
⁵¹⁰ tum quod tractavisti hospitam ante aedis meam:
nisi mihi supplicium stimuleum de <te> datur,
dedecoris pleniorum erum faciam tuom,
quam magno vento plenumst undarum mare.

SCELEDRVS

Ita sum coactus, Periplectomene, ut nesciam
⁵¹⁵ utrum me postulare prius * * * tecum aequom siet;
nisi <si> istaec non est haec neque <haec> istast, mihi
me expurigare tibi videtur aequius;
sicut etiam nunc nescio quid viderim:
itast ista huius similis nostrai tua,
⁵²⁰ siquidem non eadem est.

PERIPLECTOMENVS

Vise ad me intro, iam scies.

SCELEDRVS

Licetne?

PERIPLECTOMENVS

Quin te iubeo; et placide noscita.

SCELEDRVS

Ita facere certum est. —

PERIPLECTOMENVS

Heus, Philocomasium, cito
transcurre curriculo ad nos, ita negotiumst.
post, quando exierit Sceledrus a nobis, cito
⁵²⁵ transcurrito ad vos rursum curriculo domum.
nunc pol ego metuo ne quid infuscaverit.
si hic non videbit mulierem — aperitur foris.

SCELEDRVS

Pro di immortales, similiorem mulierem
magisque eándem, ut pote quae non sit eadem, non reor
deos fácere posse.

PERIPLECTOMENVS

Quid nunc?

SCELEDRVS

Commerui malum.

PERIPLECTOMENVS

Quid igitur? eanest?

SCELEDRVS

Etsi east, non est ea.

PERIPLECTOMENVS

Vidistin istam?

SCELEDRVS

Vidi, et illam et hospitem,
complexam atque osculantem.

PERIPLECTOMENVS

Eanest?

SCELEDVS

Nescio.

PERIPLECTOMENVS

⁵³⁵ Vin scire plane?

SCELEDVS

Cupio.

PERIPLECTOMENVS

Abi intro ad vos domum
continuo, vide sitne istaec vostra intus.

SCELEDVS

Licet,
pulchre admonuisti. iam ego ad te exhibo foras. —

PERIPLECTOMENVS

Numquam edepol hominem quemquam ludificarier
magis facete vidi et magis miris modis.
⁵⁴⁰ sed eccum egreditur.

SCELEDVS

Periplectomene, te opsecro
per deos atque homines perque stultitiam meam
perque tua genua —

PERIPLECTOMENVS

Quid opsecras me?

SCELEDRVS

Inscitiae

meae et stultitiae ignoscas. nunc demum scio
me fuisse excordem, caecum, incogitabilem.

⁵⁴⁵ nam Philocomasium eccam intus.

PERIPLECTOMENVS

Quid nunc, furcifer?

vidistin ambas?

SCELEDRVS

Vidi.

PERIPLECTOMENVS

Erum exhibeas volo.

SCELEDRVS

Meruisse equidem me maxumum fateor malum,
et tuae fecisse me hospitae aio iniuriam;

sed meam esse erilem concubinam censui,

⁵⁵⁰ cui me custodem erus addidit miles meus.

nam ex uno puteo similior numquam potis

aqua aquai sumi quam haec est atque ista hospita.

et me despexe ad te per impluvium tuom

fateor.

PERIPLECTOMENVS

Quid ni fateare, ego quod viderim?

⁵⁵⁵ et ibi osculantem meum hospitem cum ista hospita
vidisti?

SCELEDRVS

Vidi (cur negem quod viderim?),
sed Philocomasium me vidisse censui.

PERIPLECTOMENVS

Ratun istic me hominem esse omnium minimi preti,
si ego me sciente paterer vicino meo
⁵⁶⁰ eam fieri apud me tam insignite iniuriam?

SCELEDRVS

Nunc demum a me insipienter factum esse arbitror,
cum rem cognosco; at non malitiose tamen
feci.

PERIPLECTOMENVS

Immo indigne; nám hominem servom suos
domitos habere oportet oculos et manus
⁵⁶⁵ orationemque.

SCELEDRVS

Egone si post hunc diem
muttivero, etiam quod egomet certo sciam,
dato excruciantum me: egomet me dedam tibi;
nunc hoc mi ignosce quaeso.

PERIPLECTOMENVS

Vincam animum meum,
ne malitiose factum id esse aps te arbitrer.
⁵⁷⁰ ignoscam tibi istuc.

SCELEDRVS

At tibi di faciant bene.

PERIPLECTOMENVS

Ne tu hercle, si te di ament, linguam comprimes
posthac, etiam illud quod scies nesciveris
nec videris quod videris.

SCELEDRVS

Bene me mones,
ita facere certum est. sed satine oratu's?

PERIPLECTOMENVS

Abi.

SCELEDRVS

⁵⁷⁵ Numquid nunc aliud me vis?

PERIPLECTOMENVS

Ne me noveris.

SCELEDRVS

Dedit híc mihi verba. quam benigne gratiam
fecit, ne iratus esset. scio quam rem gerat:
ut miles cum extemplo a foro adveniat domum,
domi cómprehendar. una hic et Palaestrio
⁵⁸⁰ me habent venalem: sensi et iam dudum scio.
numquam hercle ex ista nassa ego hodie escam petam;
nam iam aliquo aufugiam et me occultabo aliquot dies,
dum haec consilescunt turbae atque irae leniunt.
nam uni satis populo impio merui mali. —
⁵⁸⁵ [verum tamen dé me quidquid est, ibo hinc domum.]

PERIPLECTOMENVS

Illic hínc abscessit. sat edepol certo scio,

occisam saepe sapere plus multo suem:
quoin id adimatur ne id quod vidit viderit.
nam illius oculi atque aures atque opinio
⁵⁹⁰transfugere ad nos. usque adhuc actum est probe;
nimium festivam mulier operam praehibuit.
redeo in senatum rusum; nam Palaestrio
domi nunc apud me est, Sceledrus nunc autemst foris:
frequens senatus poterit nunc haberier.
⁵⁹⁵ibo intro, ne, dum absum, alter sorti defuat. —

Actus III

Scaena 1

PALAESTRIO

⁵⁹⁶ Cóhibete intra limen etiam vos parumper, Pleusicles,
sinite me prius pèrspectare, ne uspiam insidiae sient
concilium quod habere volumus. nam ópus est nunc tuto loco,
unde inimicus ne quis nostri spolia capiat consili.
⁶⁰⁰ nam bene consultum inconsultum est, si id inimicis usuist,
neque potest quin, si id inimicis usuist, obsit tibi;
[nam bene <consultum> consilium surripitur saepissime,]
[si minus cúm cura aut cautella locus loquendi lectus est.]
quippe qui, si rescivere inimici consilium tuom,
⁶⁰⁵ tuopte tibi consilio occludunt linguam et constringunt manus,
atque eadem quae illis voluisti facere, illi faciunt tibi.
sed speculabor, ne quis aut hinc aut ab laeva aut dextera
nostro consilio venator adsit cum auritis plagis.
sterilis hinc prospectus usque ad ultumam est plateam probe.
⁶¹⁰ evocabo. heus Periplectomene et Pleusicles, progredimini.

PERIPLECTOMENVS

Ecce nos tibi oboedientes.

PALAESTRIO

Facilest imperium in bonis.
sed volo scíre: eodem consilio, quód intus meditati sumus,
gerimus rem?

PERIPLECTOMENVS

Magis nóñ potest esse ad rem utile.

PALAESTRIO

Immo * * *

quid tibi, Pleusicles?

PLEVSICLES

Quodne vóbis placeat, displiceat mihi?

⁶¹⁵ quis homo sit magis meus quam tu es?

PALAESTRIO

Loquere lepide et commode.

PERIPLECTOMENVS

Pol ita decet hunc facere.

PLEVSICLES

At hoc me facinus miserum macerat
meumque cor corpusque cruciat.

PERIPLECTOMENVS

Quid id est quod cruciat? cedo.

PLEVSICLES

Me tibi istúc aetatis homini facinora puerilia
obicere, neque te decora neque tuis virtutibus;
⁶²⁰ ea te expetere ex opibus summis mei honoris gratia
mihique amanti ire opitulatum atque ea te facere facinora,
quae istaec aetas fugere facta magis quam sectari solet:
eam pudet me tibi in senecta obicere sollicitudinem.

PALAESTRIO

Novo modo tu homo amás, siquidem te quicquam quod faxis
pudet;

⁶²⁵ nihil amas, umbra es amantis magis quam amator, Pleusicles.

PLEVSICLES

Hancine aetatem exercere <mei> me amoris gratia?

PERIPLECTOMENVS

Quid ais tu? itane tibi ego videor oppido Acherunticus?
tam capularis, tamine tibi diu videor vitam vivere?
nam équidem haud sum natus annos praeter quinquaginta et
quattuor,

⁶³⁰ clare oculis video, pernix sum manibus, pedibus mobilis.

PALAESTRIO

Si albicapillus hic, videtur neutiquam ab ingenio senex.
inest in hoc emussitata sua sibi ingenua indoles.

PLEVSICLES

Pol id quidem éxterior ita esse ut praedicas, Palaestrio;
nam benignitas quidem huius oppido adulescentula est.

PERIPLECTOMENVS

⁶³⁵ Immo, hospes, magis cúm periculum facies, magis nosces meam
comitatem erga te amantem.

PLEVSICLES

Quid opus nota noscere?

PERIPLECTOMENVS

Vt apud <te> exemplum experiundi hábeas, ne quaeras foris;
nam nisi qui ipse amavit, aegre amantis ingenium inspicit:
et ego amoris aliquantum habeo umorisque etiam in corpore,
neque dum exarui ex amoenis rebus et voluptariis.
vel cavillator facetus vel conviva commodus

item eró, neque ego oblocutor sum alteri in convivio:
incommoditate abstinere me apud convivas commodo
645 commemini et meae orationis iustam partem persequi
et meam partem itidem tacere, quom aliena est oratio;
minime sputator, screator sum, itidem minime mucidus:
post Ephesi sum natus, non enim in Apulis; non sum Animulas.

PALAESTRIO

O lepidum senem, in se si quas memorat virtutis habet,
650 atque equidem plane educatum in nutricatu Venerio.

PERIPLECTOMENVS

Plus dabo quam praedicabo ex me venustatis tibi.
neque ego úmquam alienum scortum subigito in convivio,
neque praeripio pulpamentum neque praevorto poculum,
neque per vinum umquam ex me exoritur discidium in convivio:
655 si quis ibi est odiosus, abeo domum, sermonem segrego;
Venerem, amorem amoenitatemque accubans exerceo.

PALAESTRIO

Tu quidem edepol omnis moris ad venustatem † vacet;
cedo tris mi hominis aurichalco contra cum istis moribus.

PLEVSICLES

At quidem illúc aetatis qui sit non invenies alterum
660 lepidiorem ad omnís res nec qui amicus amico sit magis.

PERIPLECTOMENVS

Tute me ut fateare faciam esse adolescentem moribus,
ita apud omnis comparebo tibi res bene factis frequens.
opusne erit tibi advocato tristi, iracundo? ecce me;
opusne leni? leniorem dices quam mutum est mare,

⁶⁶⁵ liquidiusculusque ero quam ventus est favonius.
vel hilarissimum convivam hinc indidem expromam tibi,
pel primarium parasitum atque obsonatorem optimum;
tum ad saltandum non cinaedus malacus aequet atque ego.

PALAESTRIO

Quid ad illas artis optassis, si optio eveniat tibi?

PLEVSICLES

⁶⁷⁰ Huius pro méritis ut referri pariter possit gratia,
tibique, quibus nunc me esse experior summae sollicitudini.
at tibi tanto sumptui esse mihi molestumst.

PERIPLECTOMENVS

Morus es.
nam in mala uxore atque inimico si quid sumas, sumptus est,
in bono hospite atque amico quaestus est quod sumitur
⁶⁷⁵ et quod in divinis rebus sumptumst, sapienti lucrumst.
deum virtute est te unde hospitio accipiam apud me comiter:
es, bibe, animo obsequere mecum atque onera te hilaritudine.
liberae sunt aedis, liber sum autem ego: mei volo vivere.
nam mihi, deum virtute dicam, propter divitias meas
⁶⁸⁰ licuit uxorem dotatam genere summo ducere;
sed nolo mi oblatricem in aedis intro mittere.

PALAESTRIO

Cur non vis? nam procreare liberos lepidumst onus.

PERIPLECTOMENVS

Heracle vero liberum esse tete, id multo lepidiust.

PALAESTRIO

Tu homo et alteri sapienter potis es consulere et tibi.

PERIPLECTOMENVS

⁶⁸⁵ Nam bona uxor suave ductust, si sit usquam gentium
ubi ea possit inveniri; verum egone eam ducam domum,
quae mihi numquam hoc dicat “eme, mi vir, lanam, unde tibi
pallium
malacum et calidum conficiatur tunicaeque hibernae bonae,
ne algeas hac hieme” (hoc numquam verbum ex uxore audias),
⁶⁹⁰ verum prius quam galli cantent quae me e somno suscitet,
dicat “da, mi vir, kalendis meam qui matrem munerem,
da qui faciam † condiat, dá quod dem quinquatribus
praecantrici, coniectrici, hariolae atque haruspicae;
flagitiumst, si nil mittetur quae supercilio spicit;
⁶⁹⁵ tum plicatricem clementer non potest quin munerem;
iam pridem, quia nihil abstulerit, suscenset ceriaria;
tum opstetrix expostulavit mecum, parum missum sibi;
quid? nutrici non missuru's quicquam, quae vernas alit?”
haec atque horum similia alia damna multa mulierum
⁷⁰⁰ me uxore prohibent, mihi quae huius similes sermones serat.

PALAESTRIO

Di tibi propitii sunt, nam hercle si istam semel amiseris
libertatem, haud facile in eundem rusum restitues locum.

PLEVSICLES

At illa laus est, magno in genere et in divitiis maxumis
liberos hominem educare, generi monumentum et sibi.

PERIPLECTOMENVS

⁷⁰⁵ Quando habeo multos cognatos, quid opus est mihi liberis?

nunc bene vivo et fortunate atque ut volo atque animo ut lubet.
mea bona in morté cognatis didam, inter eos partiam.

[ei apud me aderunt, me curabunt, visent quid agam, ecquid
velim.]

prius quam lucet adsunt, rogitant noctu ut somnum ceperim.

⁷¹⁰ [eos pro liberis habebo, qui mihi mittunt munera.]

sacrificant: dant inde partem mihi maiorem quam sibi,
abducunt ad exta; me ad se ad prandium, ad cenam vocant;
ille misérrumum se retur, minimum qui misit mihi.

illi inter se certant donis, egomet mecum mussito:

⁷¹⁵ bona mea inhiant, me certatim nutricant et munerant.

PALAESTRIO

Nimis bona ratione nimiumque ad te <te> et tuam vitam habes:
et tibi sunt gemini et trigemini, si te bene habes, filii.

PERIPLECTOMENVS

Pol si habuissem, satis cepissem miseriarum e liberis:
continuo excruciarer animi: si ei forte fuisset febris,
censerem emori; cecidissetve ebrius aut de equo uspiam,
metuerem ne ibi diffregisset crura aut cervices sibi.

PALAESTRIO

Huic homini dignum est divitias esse et diu vitam dari,
qui et rem servat et se bene habet suisque amicis usui est.

PLEVSICLES

⁷²⁵ O lepidum caput. ita me di deaeque ament, aequom fuit
deos paravisse, uno exemplo ne omnes vitam viverent;
sicut merci pretium statuit qui est probus agoranomus:
quae probast mers, pretium ei statuit, pro virtute ut veneat,
quae improbast, pro mercis vitio dominum pretio pauperat,

⁷³⁰ itidem divos dispertisse vitam humanam aequom fuit:
qui lepide ingeniatus esset, vitam ei longinquam darent,
qui improbi essent et scelesti, is adimerent animam cito.
si hoc paravissent, et homines essent minus multi mali
et minus audacter scelesta facerent facta, et postea,
⁷³⁵ quí homines probi essent, esset is annona vilior.

PERIPLECTOMENVS

Qui deorum consilia culpet, stultus inscitusque sit,
quique eos vituperet. nunc istis rebus desisti decet.
nunc volo opsonare, ut, hospes, tua te ex virtute et mea
meae domi accipiam benigne, lepide et lepidis victibus.

PLEVSICLES

⁷⁴⁰ Nihil me paenitet iam quanto sumptui fuerim tibi;
nam hospes nullus tám in amici hospitium devorti potest,
quin, ubi triduom continuom fuerit, iam odiosus siet;
verum ubi dies decem continuos sit, east odiorum Ilias:
tam etsi dominus non invitus patitur, servi murmurant.

PERIPLECTOMENVS

⁷⁴⁵ Serviendae servituti ego servos instruxi mihi,
hospes, non qui mi imperarent quibusve ego essem obnoxius:
si illis aegrest mihi quod volup est, meo remigio rem gero,
tamen id quod odio faciundumst cum malo atque ingratiis.
nunc, quod occepi, opsonatum pergam.

PLEVSICLES

Si certumst tibi,
⁷⁵⁰ commodulum obsona, ne magno sumptu: mihi quidvis sat est.

PERIPLECTOMENVS

Quin tu istanc orationem hinc veterem atque antiquam amoves?
[nam] proletario sermone nunc quidem, hospes, utere;
nam ei solent, quando accubuere, ubi cena adpositast, dicere:
“quid opus fuit hoc, ⟨hospes⟩, sumptu tanto nostra gratia?
⁷⁵⁵ insanivisti hercle, nám idem hoc hominibus sat erat decem.”
quod eorum causa obsonatumst culpant et comedunt tamen.

PALAESTRIO

Fit pol illud ad illud exemplum. ut docte et perspecte sapit.

PERIPLECTOMENVS

Sed eidem homines numquam dicunt, quamquam adpositumst
ampliter:
“iube illud demi; tolle hanc patinam; remove pernam, nil moror;
⁷⁶⁰ aufer illam offam porcinam, probus hic conger frigidus,
remove, abi aufer” neminem eorum haec adseverare audias,
sed procellunt se et procumbunt dimidiati, dum appetunt.

PALAESTRIO

Bonus bene ut malos descripsit mores.

PERIPLECTOMENVS

Haud centesimam
partem dixi atque, otium rei si sit, possum expromere.

PALAESTRIO

⁷⁶⁵ Igitur id quod agitur, † hic primum praeverti decet.
nunc hoc animum advortite ambo. mihi opus est opera tua,
Periplectomene; nám ego inveni lepidam sycophantiam,
qui admutiletur miles usque caesariatus atque uti
huic amanti ac Philocomasio hanc ecfciamus copiam,

⁷⁷⁰ ut hic eam abducat habeatque.

PERIPLECTOMENVS

Dari istanc rationem volo.

PALAESTRIO

At ego mi anulum dari istunc tuom volo.

PERIPLECTOMENVS

Quam ad rem usui est?

PALAESTRIO

Quando habebo, igitur rationem mearum fabricarum dabo.

PERIPLECTOMENVS

Vtere, accipe.

PALAESTRIO

Accipe a me rusum rationem doli,
quam institui.

PLEVSICLES

Perpurigatis damus tibi ambo operam auribus.

PALAESTRIO

⁷⁷⁵ Erus meus ita magnus moechus mulierum est, ut neminem
fuisse aeque neque futurum credo.

PLEVSICLES

Credo ego istuc idem.

PALAESTRIO

Isque Alexandri praestare praedicat formae suam,

itaque omnis se ultro sectari in Epheso memorat mulieres.

PERIPLECTOMENVS

Edepol qui te de isto multi cupiunt † non mentirier,
⁷⁸⁰ sed ego ita esse ut dicis teneo pulchre. proin, Palaestrio,
quam potis tam verba confer maxime ad compendium.

PALAESTRIO

Ecquam tu potes reperire forma lepida mulierem,
cui facetiarum cor pectusque sit plenum et doli?

PERIPLECTOMENVS

Ingenuamne an libertinam?

PALAESTRIO

Aequi istuc facio, dum modo
⁷⁸⁵ eam des quae sit quaestuosa, quae alat corpus corpore,
cuique sapiat pectus; nam cor non potest, quod nulla habet.

PERIPLECTOMENVS

Lautam vis an quae nondum sit lauta?

PALAESTRIO

Sic consucidam,
quam lepidissimam potis quamque adolescentem maxume.

PERIPLECTOMENVS

Habeo eccillam meam clientam, meretricem adolescentulam.
⁷⁹⁰ sed quid ea usus est?

PALAESTRIO

Vt ad te eam iam deducas domum
itaque eam huc ornatam adducas, ex matronarum modo,

capite compto, crinis vittasque habeat, adsimuletque se
tuam esse uxorem: ita praecipiundum est.

PLEVSICLES

Erro quam insistas viam.

PALAESTRIO

At scietis. séd ecquae ancillast illi?

PERIPLECTOMENVS

Est prime cata.

PALAESTRIO

⁷⁹⁵ Ea quoque opus est. ita praecipito mulieri atque ancillulae,
ut simulet se tuam esse uxorem et deperire hunc militem,
quasique hunc anulum faveae suae dederit, ea porro mihi,
militi ut darem, quasique ego <ei> rei sim interpretes.

PERIPLECTOMENVS

Audio;
ne me surdum esse arbitrare, si audes. ego recte meis
auribus utor * * *

PALAESTRIO

* * *

⁸⁰⁰ ei dabo, <aps> tua mi uxore dicam delatum et datum,
ut sese ad eum conciliarem; ille eiusmodi est: cupiet miser,
qui nisi adulterio studiosus rei nulli aliaest improbus.

PERIPLECTOMENVS

Non potuit reperire, si ipsi Soli quaerendas dares,
lepidiores duas ad hanc rem quám ego. hábe animum bonum.

PALAESTRIO

⁸⁰⁵ Ergo adcura, sed propere opus est. nunc tu ausculta, Pleusicles.

PLEVSICLES

Tibi sum oboediens.

PALAESTRIO

Hoc facito, miles domum ubi advenerit,
memineris ne Philocomasium nomines.

PLEVSICLES

Quem nominem?

PALAESTRIO

Diceam.

PLEVSICLES

Nempe eandem quae dudum constitutast.

PALAESTRIO

Pax, abi.

PLEVSICLES

Meminero. sed quid meminisse id refert, <rogo> ego te tamen.

PALAESTRIO

⁸¹⁰ Ego enim dicam tum quando usus poscet; interea tace,
ut nunc etiam hic agat ac tu tum partis defendas tuas.

PLEVSICLES

Ego eo intro igitur. —

PALAESTRIO

Et praecepta sobrie ut cures face.

Scaena 2

PALAESTRIO

⁸¹³ quantas res turbo, quantas moveo machinas.
eripiam ego hodie concubinam militi,
⁸¹⁵ si centuriati bene sunt manipulares mei.
sed illúm vocabo. heus Sceledre, nisi negotiumst,
progredere ante aedis, te vocat Palaestrio.

LVCRIO

Non operaest Sceledro.

PALAESTRIO

Quid iam?

LVCRIO

Sorbet dormiens.

PALAESTRIO

Quid, sorbet?

LVCRIO

Illud, stertit, volui dicere.
⁸²⁰ sed quia consimile est, quom stertas, quasi sorbeas —

PALAESTRIO

Eho an dórmit Sceledrus intus?

LVCRIO

Non naso quidem,
nam eo mágnum clamat. tetigit calicem clanculum,
dum misit nardum in amphoram, cellarius.

PALAESTRIO

Eho tu scelestes, qui illi suppromu's, eho —

LVCRIO

Quid vis?

PALAESTRIO

Qui lubitum est illi condormiscere?

LVCRIO

Oculis opinor.

PALAESTRIO

Non te istuc rogit, scelus.
procede huc. periisti iam, nisi verum scio.
prompsisti tu illi vinum?

LVCRIO

Non prompsi.

PALAESTRIO

Negas?

LVCRIO

⁸³⁰ Nego hercle vero, nam ille me vetuit dicere;
neque equidem heminas octo exprompsi in urceum
neque illic calidum éxhibet in prandium.

PALAESTRIO

Neque tu bibisti?

LVCRIO

Di me perdant, si bibi,
si bibere potui.

PALAESTRIO

Quid iam?

LVCRIO

Quia enim obsorbui;
⁸³⁵ nam nimis calebat, amburebat gutturem.

PALAESTRIO

Alii ebrii sunt, alii poscam potitant.
bono subpromo et promo cellam creditam.

LVCRIO

Tu hércle idem fáceres, si tibi esset credita:
quoniam aemulari non licet, nunc invides.

PALAESTRIO

Eho an umquam prompsit antehac? responde, scelus.
atque ut tu scire possis, <ego> dico tibi:
si falsa dices, Lucrio, excruciabere.

LVCRIO

Ita vero? ut tu ipse me dixisse delices,
⁸⁴⁵ post <e> sagina ego eiciar cellaria,
ut tibi, si promptes, alium subpromum pares.

PALAESTRIO

Non edepol faciam. age eloquere audacter mihi.

LVCRIO

Numquam edepol vidi promere. verum hoc erat:
mihi imperabat, ego promebam postea.

PALAESTRIO

⁸⁵⁰ Hoc illi crebro capite sistebant cadi.

LVCRIO

Non hercle tam istoc valide cassabant cadi;
sed in cella erat paulum nimis lóculi lubrici,
ibi erat bilibris aula sic propter cados,
ea saepe deciens complebatur: vidi eam
⁸⁵⁵ plenam atque inanem fieri, plenam maxume;
ubi bacchabatur aula, cassabant cadi.

PALAESTRIO

Abi, abi íntro iam. vos in cella vinaria
bacchanal facitis. iam hercle ego erum ádducam a foro.

LVCRIO

Perii, excruciat mé erus, domum si venerit,
⁸⁶⁰ quom haec facta scibit, quia sibi non dixerim.
fugiam hercle aliquo atque hoc in diem extollam malum.
ne dixeritis, obsecro, huic, vostram fidem.

PALAESTRIO

Quo té agis?

LVCRIO

Missus sum aliquo: iam huc revenero.

PALAESTRIO

Quis misit?

LVCRIO

Philocomasium.

PALAESTRIO

Abi, actutum redi.

LVCRIO

⁸⁶⁵ Quaeso tamen tu meam partem, infortunium
si dividetur, me absente accipito tamen. —

PALAESTRIO

Modo intellexi quam rem mulier gesserit:
quia Sceledrus dormit, hunc subcustodem suum
foras álegavit, dum ab se huc transiret. placet.
⁸⁷⁰ sed Periplectomenus quam ei mandavi mulierem
nimis lépida forma ducit. di hercle hanc rem adiuvant.
quam digne ornata incedit, haud meretricie.
lepide hoc succedit sub manus negotium.

Scaena 3

PERIPLECTOMENVS

⁸⁷⁴ Rem omném tibi, Acroteleútium, tibi que úna, Milphidíppa,
⁸⁷⁵ domi démonstravi in ordine. hanc fabricam fallaciasque
minus sí tenetis, denuo volo percipiatís plane;
satis si íntellegitis, aliud est quod potius fabulemur.

ACROTELEVTVM

Stultitia atque insipientia mea istaec sit, <mi patrone,>
me ire in opus alienum aut ibi meam operam pollicitari,
⁸⁸⁰ si ea in ópificina nesciam aut mala esse aut fraudulenta.

PERIPLECTOMENVS

At melius est monerier.

ACROTELEVTVM

Meretricem commoneri,
quam sane magni referat, nihil clam est. quin egomet ultro,
postquam adbibere auris meae tuae oram orationis,
tibi dixi, miles quem ad modum potis sit deasciari.

PERIPLECTOMENVS

⁸⁸⁵ At nemo solus satis sapit. nam ego multos saepe vidi
regionem fugere consili prius quam repertam haberent.

ACROTELEVTVM

Si quid faciendum est mulieri male atque malitiose,
ea sibi immortalis memoriast meminisse et sempiterna;
sin bene quid aut fideliter faciundum eisdem veniat,
⁸⁹⁰ obliuosae extempulo fiunt, meminisse nequeunt.

PERIPLECTOMENVS

Ergo istuc metuo, quom venit vobis faciundum utrumque:
nam id proderit mihi, militi male quod facietis ambae.

ACROTELEVTVM

Dum nescientes quod bonum faciamus, ne formida.

PERIPLECTOMENVS

Mala mulier mers est.

ACROTELEVTVM

Ne pave, peioribus conveniunt.

PERIPLECTOMENVS

Ita vos decet. consequimini.

PALAESTRIO

Cesso égo illis obviam ire?
venire salvom gaudeo, lepide hercle ornatus incedis.

PERIPLECTOMENVS

Bene opportuneque obviam es, Palaestrio. em tibi adsunt
quas me iussisti adducere et quo ornatu.

PALAESTRIO

eu, noster esto.

⁹⁰⁰ Palaestrio Acroteleutium salutat.

ACROTELEVTVM

Quis hic amabo est,
qui tam pro nota nominat me?

PERIPLECTOMENVS

Hic noster architectust.

ACROTELEVTVM

Salve, architecte.

PALAESTRIO

Salva sis. sed dic mihi, ecquid hic te

oneravit praeceptis?

PERIPLECTOMENVS

Probe meditatam utramque duco.

PALAESTRIO

Audire cupio, quem ad modum; ne quid peccetis paveo.

PERIPLECTOMENVS

⁹⁰⁵ Ad tua praecepta de meo nihil his novom adposivi.

ACROTELEVTVM

Nempe lúdificari militem tuom erum vis?

PALAESTRIO

Exlocuta es.

ACROTELEVTVM

Lepide et sapienter, commode et facete res paratast.

PALAESTRIO

Atque huius uxorem volo <te esse> adsimulare.

ACROTELEVTVM

Fiet.

PALAESTRIO

Quasi militi animum adieceris, simulare.

ACROTELEVTVM

Sic futurum est.

PALAESTRIO

⁹¹⁰ Quasique ea res per me interpretem et tuam ancillam ei curetur.

ACROTELEVTVM

Bonus vátes poteras esse, nam quae sunt futura dicis.

PALAESTRIO

Quasique anulum hunc ancillula tua abs té detulerit ad me,
quem ego militi <porro> darem tuis verbis.

ACROTELEVTVM

Vera dicis.

PERIPLECTOMENVS

Quid istís nunc memoratis opust quae commeminere?

ACROTELEVTVM

Meliust.

⁹¹⁵ nam, mi patrone, hoc cogitato, ubi probus est architectus,
bene lineatam si semel carinam conlocavit,
facile esse navem facere, ubi fundata, constitutast.
nunc haec carina satis probe fundata, bene statutast,
atque architecto adsunt fabri ad eam rem haud imperiti.

⁹²⁰ si non nos materiarius remoratur, quod opus qui det
(novi indolem nostri ingeni), cito erit parata navis.

PALAESTRIO

Nempe tú novisti militem meum erum?

ACROTELEVTVM

Rogare mirumst.
populi odium quidni noverim, magnidicum, cincinnatum,

moechum unguentatum.

PALAESTRIO

Num ille te nam novit?

ACROTELEVTVM

Numquam vidit:

⁹²⁵ qui noverit me quis ego sim?

PALAESTRIO

Nimis lépide fabulare;
eo †potiuerim lepidius pol fieri.

ACROTELEVTVM

Potin ut hominem
mihi des, quiescas cetera? ni ludificata lepide
ero, cúlпам omnem in me imponito.

PALAESTRIO

Age igitur intro abite,
insistite hoc negotium sapienter.

ACROTELEVTVM

Alia cura.

PALAESTRIO

⁹³⁰ Age, Periplectomene, has nunciam duc intro; ego ad forum illum
conveniam atque illi hunc anulum dabo, atque praedicabo
a tua uxore mihi datum esse eamque illum deperire.
hanc ad nos, quom extemplo a foro veniemus, mittitote,
quasi clanculum ad <eum> missa sit.

PERIPLECTOMENVS

Faciemus. alia cura.

PALAESTRIO

⁹³⁵ Vos modo curate, ego illū probe iam oneratum huc acciebo. —

PERIPLECTOMENVS

Bene ambula, bene rem geras. egone hoc si efficiam plane,
ut concubinam militis meus hospes habeat hodie
atque hinc Athenas avehat, ⟨si⟩ hodie hunc dolum dolamus,
quid tibi ego mittam muneris!

ACROTELEVTVM

Datne ab se mulier operam?

PERIPLECTOMENVS

Lepidissime et compissime.

ACROTELEVTVM

Confido confuturum.
ubi facta erit conlatio nostrarum malitiarum,
haud vereor ne nos subdola perfidia pervincamur.

PERIPLECTOMENVS

Abeamus ergo intro, haec uti meditemur cogitate,
⁹⁴⁵ ut accurate et commode hoc quod agendumst exsequamur,
ne quid, ubi miles venerit, titubetur.

ACROTELEVTVM

Tu morare. —

Actus IV

Scaena 1

Pyrgopolinices

⁹⁴⁷ Vólup est, quod agas, si id procedit lepide at<que ex> sententia;
nam ego hodie ad Seleucum regem misi parasitum meum,
ut latrones quos conduxí hinc ad Seleucum duceret,
⁹⁵⁰ qui eius regnum tutarentur, mihi dum fieret otium

Palaestrio

Quin tu tuam rem cura potius quam Seleuci, quae tibi
condicio nova et lúculenta fertur per me interpretem.

Pyrgopolynices

Immo omnis res posteriores pono atque operam do tibi.
loquere: auris meas profecto dedo in dicionem tuam.

Palaestrio

⁹⁵⁵ Circumspice dum, ne quis nostro hic auceps sermoni siet.
nam hoc negoti clandestino ut agerem mandatumst mihi.

Pyrgopolynices

Nemo adest.

Palaestrio

Hunc arrabonem amoris primum a me accipe.

Pyrgopolynices

Quid hic? unde est?

PALAESTRIO

A luculenta átque festiva femina,
quae te amat tuamque éxpetessit pulcram pulcritudinem;
⁹⁶⁰ eius nunc mi ánulum ad te ancilla porro ut deferrem dedit.

PYRGOPOLYNICES

Quid ea? ingenuan an festuca facta e serva liberast?

PALAESTRIO

Vah, egone ut ad te ab libertina esse auderem internuntius,
qui ingenuis satis résponsare nequeas quae cupiunt tui?

PYRGOPOLYNICES

Nuptan est an vidua?

PALAESTRIO

Et nupta et vidua.

PYRGOPOLYNICES

Quo pacto potis
nupta et vidua esse eadem?

PALAESTRIO

Quia adulescens nuptast cum sene.

PYRGOPOLYNICES

Euge.

PALAESTRIO

Lepida et liberali formast.

PYRGOPOLYNICES

Cave mendacium.

PALAESTRIO

Ad tuam formam illa una dignast.

PYRGOPOLYNICES

Hercle pulchram praedicas.
sed quis east?

PALAESTRIO

Senis huius uxor Periplectomeni ex proxumo;
⁹⁷⁰ ea demoritur te atque ab illo cupit abire: odit senem.
nunc te orare atque obsecrare iussit, ut eam copiam
sibi potestatemque facias.

PYRGOPOLYNICES

Cupio hercle equidem, si illa volt.

PALAESTRIO

Quae cupit?

PYRGOPOLYNICES

Quid illá faciemus concubina, quae domist?

PALAESTRIO

Quin tu illam iube abs te abire quo lubet: sicut soror
⁹⁷⁵ eius huc gémina venit Ephesum et mater, accersuntque eam.

PYRGOPOLYNICES

Eho tu, an venit Ephesum mater eius?

PALAESTRIO

Aiunt qui sciunt.

PYRGOPOLYNICES

Hercle occasionem lepidam, ut mulierem excludam foras.

PALAESTRIO

Immo vin tu lepide facere?

PYRGOPOLYNICES

Loquere et consilium cedo.

PALAESTRIO

Vin tu illam actutum amovere, a te ut abeat per gratiam?

PYRGOPOLYNICES

⁹⁸⁰ Cupio.

PALAESTRIO

Tum te hoc facere oportet. tibi divitiarum adfatimst:
iube sibi aurum atque ornamenta, quae illi instruxti mulieri,
dono habere, auferre * * * abs te quo lubeat sibi.

PYRGOPOLYNICES

Placet ut dicis; sed ne <et> istam amittam et haec mutet fidem
vide modo.

PALAESTRIO

Vah delicatu's, quae te tamquam oculos amet.

PYRGOPOLYNICES

⁹⁸⁵ Venus me amat.

PALAESTRIO

St tace, aperitur foris, concede huc clanculum.
haec celox illiust, quae hinc egreditur, internuntia,

PYRGOPOLYNICES

[Quae haec celox?]

PALAESTRIO

[Ancillula illiust, quae hinc egreditur foras.]
quae anulum istunc attulit quem tibi dedi.

PYRGOPOLYNICES

Edepol haec quidem
bellulast.

PALAESTRIO

Pithecium haec est prae illa et spinturnicium.
⁹⁹⁰ viden tu illam oculis venaturam facere atque aucupium auribus?

Scaena 2

MILPHIDIPPA

⁹⁹¹ Iam est ante aedis circus ubi sunt ludi faciundi mihi.
dissimulabo, hos quasi non videam néque esse hic etiamdum
sciam.

PYRGOPOLYNICES

Tace, subauscultemus ecquid de me fiat mentio.

MILPHIDIPPA

Numquis nam hic própe adest qui rem alienam potius curet
quam suam,
⁹⁹⁵ qui aucupet me quid agam, qui de vesperi vivat suo?
eos nunc homines metuo, mihi ne obsint neve opstent uspiam,
domo si bitat, dum huc transbitat, quae huius cupiens corporist,

quae ámat hunc hominem nimium lepidum et nimia
pulchritudine,
militem Pyrgopolynicem.

PYRGOPOLYNICES

Satin haec quoque me deperit?
¹⁰⁰⁰ meam laudat speciem. edepol huius sermo haud cinerem
quaeritat.

PALAESTRIO

Quo argumento?

PYRGOPOLYNICES

Quia enim loquitur laute et minime sordide.

PALAESTRIO

Quippini? istaec de te loquitur: nihil attrectat sordidi.

PYRGOPOLYNICES

Tum autem illa ipsa est nimium lepida nimisque nitida femina.
hercle vero iam adlubescit primulum, Palaestrio.

PALAESTRIO

¹⁰⁰⁵ Priusne quam illam oculis tuis <videas>?

PYRGOPOLYNICES

Video id quod credo tibi.
tum haec celocula autem absentem subigit me ut amem.

PALAESTRIO

Heracle hanc quidem
nil tu amassis; mi haec desponsast: tibi si illa hodie nupserit,
ego hanc continuo uxorem ducam.

PYRGOPOLYNICES

Quíd ergo hanc dubitas conloqui?

PALAESTRIO

Sequere hac me ergo.

PYRGOPOLYNICES

Pedisequos tibi sum.

MILPHIDIPPA

Vtinam, cuius causa foras

¹⁰¹⁰ sum egressa, <eius> conveniundi mihi potestas evenat.

PALAESTRIO

Erit, ét tibi exoptatum óptinget, bonum habe ánimum, ne
formída;

homo quidamst qui scit, quód quaeris ubi sít.

MILPHIDIPPA

Quem ego hic audívi?

PALAESTRIO

Sociúm tuorum concíliorum et partícipem consiliorum.

MILPHIDIPPA

Tum pól ego id quod celo haú celo.

PALAESTRIO

Immo et célas et non célas.

MILPHIDIPPA

¹⁰¹⁵ Quo argúmento?

PALAESTRIO

Infidós celas: ego súm tibi firme fidus.

MILPHIDIPPA

Cedo sígnum, si harunc BÁCcharum es.

PALAESTRIO

Amat múlíer quaedam quéndam.

MILPHIDIPPA

Pol istúc quidem multae.

PALAESTRIO

At nón multae de dígitó donum míttunt.

MILPHIDIPPA

Enim cógnovi nunc, fécisti modo mi éx proclivo plánum.
sed hic núnquis adest?

PALAESTRIO

Vel adést vel non.

MILPHIDIPPA

Cedo té mihi solae solum.

PALAESTRIO

¹⁰²⁰ Brevín án longinquo sérmoni?

MILPHIDIPPA

Tribus vérbis.

PALAESTRIO

Iam ad te rédeo.

PYRGOPOLYNICES

Quid ego? híc astabo tántisper cum hac fórma et factis frústra?

PALAESTRIO

Patere átque asta, tibi ego hánc do operam.

PYRGOPOLYNICES

Propera, <éxpecta>ndo excrúciór.

PALAESTRIO

Pedetémptim (tu hoc scis) tráctari satiúst hasce huius modi
mércis.

PYRGOPOLYNICES

Age age út tibi maxume cóncinnumst.

PALAESTRIO

Nullúmst hoc stolidius sáxum.
¹⁰²⁵ redeo ád te. quid me vóluiſti?

MILPHIDIPPA

Quo pácto hoc Ilium accédi
velis, út ferrem abs te consilium.

PALAESTRIO

Quasi hunc dépereat —

MILPHIDIPPA

Teneo ístuc.

PALAESTRIO

Conlaúdato formam ét faciem et virtútis commemoráto.

MILPHIDIPPA

Ad eám rem habeo omnem aciém, tibi uti dudúm iam
demonstrávi.

PALAESTRIO

Tu cétera cura et cóntempla et de meis venator vérbis.

PYRGOPOLYNICES

¹⁰³⁰ Aliquám mihi partem hodie óperae des deníque, tandem ades,
remelígo.

PALAESTRIO

Adsum, ímpera, si quid vís.

PYRGOPOLYNICES

Quid illaec narrát tibi?

PALAESTRIO

Lamentári
ait íllam, miseram crúciari et lacrimántem se adflictáre,
quia tís egeat, quia té careat. ob eám rem huc ad te míssast.

PYRGOPOLYNICES

Iube adíre.

PALAESTRIO

At scin quid tú facias? facitó fastidi plénium,
¹⁰³⁵ quasi nón lubeat; me inclámato, quia síc te volgo vólgem.

PYRGOPOLYNICES

Memini ét praeceptis párebo.

PALAESTRIO

Vocon érgo hanc quae te quaérit?

PYRGOPOLYNICES

Adeát, si quid volt.

PALAESTRIO

Sí quid vis, adi, múlter.

MILPHIDIPPA

Pulcher, sálve.

PYRGOPOLYNICES

Meum cógnomentum cómmemoravit. di tíbi dent quaecumque
óptes.

MILPHIDIPPA

Tecum aétatem exigere út liceat —

PYRGOPOLYNICES

Nimium óptas.

MILPHIDIPPA

Non me dico,
¹⁰⁴⁰ sed erám meam, quae te démoritur.

PYRGOPOLYNICES

Multae aliae ídem istuc cúpiunt,
quibus cópia non est.

MILPHIDIPPA

Écastor haud mírum, si te habes cárum,

hominém tam pulchrum et praéclarum virtute et forma <et>
factis.
deus dígnior fuit quisquam hómo qui esset?

PALAESTRIO

Non hércle humanust érgo —
nam vólturio plus húmani credo ést.

PYRGOPOLYNICES

Magnum me fáciem
¹⁰⁴⁵ nunc quom íllaec me sic cónlaudat.

PALAESTRIO

Viden tu ígnavum, ut sese ínfert?
quin tu huíc responde, haec íllaec est ab illá quam dudum <dixi>.

PYRGOPOLYNICES

Qua ab íllarum? nam ita me óccursant multaé: meminisse haud
póssum.

MILPHIDIPPA

Ab illá quae digitos déspoliat suos ét tuos digitos décorat.
nam hunc ánulum áb tui cupienti huíc détuli, hic <ad te> pórró.

PYRGOPOLYNICES

¹⁰⁵⁰ Quid núnc tibi vis, muliér? memora.

MILPHIDIPPA

Vt quae té cupit, eam ne spérnas,
quae pér tuam nunc vitám vivit: sit nécne sit, spes in te úno est.

PYRGOPOLYNICES

Quid núnc volt?

MILPHIDIPPA

Te compéllare et complécti et contrectáre.

nam nísí tu illi fers súppetias, iam illa ánimum despondébit.

age, mí Achilles, fiat quód te oro, serva íllam pulchram púlchre,

¹⁰⁵⁵ expróme benignum ex te íngenium, urbícape, occisor régum.

PYRGOPOLYNICES

Eu hercle ódiosas res. quótiens hoc tibi, vérbero, ego interdíxi,

meam né sic volgo póllicitere operám?

PALAESTRIO

Audin tu, múlíer?

dixi hóc tibi dudum, et núnc dico: nisi huic vérri adfertur mérces,

non híc suo seminió quemquam porclénam impertitúrust.

MILPHIDIPPA

Dabitúr quantum ipso pretí poscet.

PALAESTRIO

Talentúm Philippi huic opus aúri est;

minus áb nemine accípiet.

MILPHIDIPPA

Eu ecastór nimis vilest tándem.

PYRGOPOLYNICES

Non míhi avaritia umquam ínnatast: satis hábeo divitiárum,

plus mí aúri mille est módiorum Philippi.

PALAESTRIO

Praeter thensaúros.

¹⁰⁶⁵ tum argénti montes, nón massas habet, Aetna mons non aequē
altos. †

MILPHIDIPPA

Eu ecástor hominem périurum.

PALAESTRIO

Vt ludó?

MILPHIDIPPA

Quid ego? ut sublécito?
sed amábo, mitte me áctutum.

PALAESTRIO

Quin tu huíc respondes áliquíd,
aut fácturum aut non fácturum?

MILPHIDIPPA

Quid illám miseram animi excrúcias,
quae núnquam male de té meritast?

PYRGOPOLYNICES

Iube eámpse exire huc ád nos.

¹⁰⁷⁰ dic me ómnia quae volt fácturum.

MILPHIDIPPA

Facis núnct ut <te> facere aéquom,
quom, quae te volt, eandém tu vis,

PALAESTRIO

Non ínsulsum huic ingénium.

MILPHIDIPPA

Quomque me óratricem haud sprévisti sistíque exorare éx te.
quid est? út ludo?

PALAESTRIO

Nequeo hércle equidem risú meo moderari.

MILPHIDIPPA

* * *

ob eám causam huc abs te ávorti.

PYRGOPOLYNICES

Non édepol tu scis, múlíer,
¹⁰⁷⁵ quantum égo honorem nunc ílli habeo.

MILPHIDIPPA

Scio, et ístuc ílli dícam.

PALAESTRIO

Contra aúro alii hanc vendére potuit operám.

MILPHIDIPPA

Pol istuc tibi crédo.

PALAESTRIO

Meri béllatores gígnuntur, quas híc praegnatis fécit,
et púeri annos octíngentos vivónt.

MILPHIDIPPA

Vae tibi, nugátor.

PYRGOPOLYNICES

Quin mílle annorum pérpetuo vivónt, ab saeclo ad saéclum.

PALAESTRIO

¹⁰⁸⁰ Eo mínus dixi, ne haec cénseret me advórsum se mentíri.

MILPHIDIPPA

Períí, quot hic ipse annós vivet, cuius filii tam diu vívont?

PYRGOPOLYNICES

Postríduo natus sum égo, mulier, quam Iúppiter ex Ope nátust.

PALAESTRIO

Si hic prídie natus forét quam ille est, hic habéret regnum in
caélo.

MILPHIDIPPA

Iam iám sat, amabo, est. sínite abeam, si póssum, viva a vóbis.

PALAESTRIO

¹⁰⁸⁵ Quin érgo abis, quando résponsumst?

MILPHIDIPPA

Ibo átque illam huc addúcam,
proptér <quam> opera est mihi. númquid vis?

PYRGOPOLYNICES

Ne mágis sim pulcher quám sum,
ita mé mea forma habet sóllicitum.

PALAESTRIO

Quid hic núnc stas? quin abis?

MILPHIDIPPA

Ábeo.

PALAESTRIO

Atque ádeo, audin [tu]? dicíto docte et cordáte, ut cor ei sáliat —
Philocómasio dic, si ést istic, domum ut tránseat: hunc hic ésse.

MILPHIDIPPA

¹⁰⁹⁰ Hic cúm ⟨mea⟩ era est, ⟨hinc⟩ clám nostrum hunc sermónem
sublegérunt.

PALAESTRIO

Lepidé factumst: iam ex sérmone hoc gubernábunt doctius
pórro.

MILPHIDIPPA

Remoráre, abeo. —

PALAESTRIO

Neque té remoror neque tángo neque te — táceo.

PYRGOPOLYNICES

Iube máturare illam éxire huc. iam istíc rei praevortémur.

Scaena 3

PYRGOPOLYNICES

¹⁰⁹⁴ Quid nunc mi es auctor ut faciam, Palaestrio,
¹⁰⁹⁵ de concubina? nam nullo pacto potest
prius haec in aedis recipi quam illam amiserim.

PALAESTRIO

Quid me consultas quid agas? dixi equidem tibi
quo id pacto fieri possit clementissime.
aurum atque vestem muliebrem omnem habeat sibi,

¹¹⁰⁰ quae illi instruxisti: sumat, habeat, auferat;
dicasque tempus maxume esse, ut eat domum:
sororem geminam adesse et matrem dicito,
quibus cóncomitata recte deveniat domum.

PYRGOPOLYNICES

Qui tu scis eas adesse?

PALAESTRIO

Quia oculis meis
¹¹⁰⁵ vidi hic sororem esse eius.

PYRGOPOLYNICES

Convenitne eam?

PALAESTRIO

Convenit.

PYRGOPOLYNICES

Ecquid fortis visast?

PALAESTRIO

Omnia
vis optinere.

PYRGOPOLYNICES

Vbi matrem esse aiebat soror?

PALAESTRIO

Cubare in navi lippam atque oculis turgidis
naclerus dixit, qui illas advexit, mihi.
¹¹¹⁰ is ad hos naclerus hospitio devortitur.

PYRGOPOLYNICES

Quid is? ecquid fortis?

PALAESTRIO

Abi sis hinc, nam tu quidem
ad equas fuisti scitus admissarius,
qui consecrare qua maris qua feminas.
hoc age nunc.

PYRGOPOLYNICES

Istuc quod das consilium mihi,
¹¹¹⁵ te cum illa verba facere de ista re volo;
nam cum illa sane congruos sermo tibi.

PALAESTRIO

Qui potius quam tute adeas, tuam rem tute agas?
dicas uxorem tibi necessum ducere;
cognatos persuadere, amicos cogere.

PYRGOPOLYNICES

¹¹²⁰ Itan tu censes?

PALAESTRIO

Quid ego ní ita censeam?

PYRGOPOLYNICES

Ibo igitur intro. tu hic ante aedis interim
speculare, ut, ubi illaec prodeat, me provoces.

PALAESTRIO

Tu modo istuc cura quod agis.

PYRGOPOLYNICES

Curatum id quidemst.
quin si voluntáte nolet, vi extrudam foras.

PALAESTRIO

¹¹²⁵ Istuc cave fáxis; quin potius per gratiam
bonam abeat abs te. atque illaec quae dixi dato,
aurum, ornamenta quae illi instruxisti ferat.

PYRGOPOLYNICES

Cupio hercle.

PALAESTRIO

Credo te facile impetrassere.
sed abi intro. noli stare.

PYRGOPOLYNICES

Tibi sum oboediens. —

PALAESTRIO

¹¹³⁰ Numquid videtur demutare alio atque uti
dixi esse vobis dudum hunc moechum militem?
nunc ad me ut veniat usust Acroteleutium aut
ancillula eius aut Pleusicles. pro Iuppiter,
satine ut Commoditas usquequaque me adiuvat?
¹¹³⁵ nam quos videre exoptabam me maxume,
una exeuntis video hínc e proxumo.

Scaena 4

ACROTELEVTVM

¹¹³⁷ Séquimini, simul círcumspicite, né quis adsit árbitet.

MILPHIDIPPA

Neminem pol video, nísi hunc quem volumus conventum.

PALAESTRIO

Et ego vos.

MILPHIDIPPA

Quid agis, noster architecte?

PALAESTRIO

Egone architectus? vah.

MILPHIDIPPA

Quid est?

PALAESTRIO

¹¹⁴⁰ Quia enim non sum dignus prae te, ut figam palum in parietem.

ACROTELEVIVM

Heia vero.

PALAESTRIO

Nimis facete nimisque facunde malast.
ut lepide deruncinavit militem.

MILPHIDIPPA

At etiam parum.

PALAESTRIO

Bono animo es: negotium omne iam succedit sub manus;
vos modo porro, ut occepistis, date operam adiutabilem.
¹¹⁴⁵ nam ipse miles concubinam intro abiit oratum suam,
ab se ut abeat cum sorore et matre Athenas.

PLEVSICLES

Eu, probe.

PALAESTRIO

Quin etiam aurum atque ornamenta, quae ipse instruxit, mulieri omnia dat dono, a se ut abeat: ita ego consilium dedi.

PLEVSICLES

Facile istuc quidemst, si et illa volt et ille autem cupit.

PALAESTRIO

¹¹⁵⁰ Non tu scis, quom ex alto puteo sursum ad summum escenderis, maxumum periculum inde esse ab summo ne rusum cadas? nunc haec res apud súmmum puteum geritur: si praesenserit miles, nihil efferri poterit huius: nunc cum maxume opust dolis: domi esse ad eam rem video silvai satis,
¹¹⁵⁵ mulieres tres, quartus tute es, quintus ego, sextus senex; quod apud nos fallaciarum sex situmst, certo scio oppidum quodvis, si detur, posse expugnari dolis. date modo operam.

ACROTELEVIVM

Id nos ad te, si quid velles, venimus.

PALAESTRIO

Lepide facitis. nunc hanc tibi ego ímpero provinciam.

ACROTELEVIVM

¹¹⁶⁰ Impetrabis, imperator, quod ego potero, quod voles.

PALAESTRIO

Militem lepide, et facete <et> laute ludificarier

volo.

ACROTELEVIVM

Voluptatem mecastor mi imperas.

PALAESTRIO

Scin quem ad modum?

ACROTELEVIVM

Nempe ut adsimulem me amore istius differri.

PALAESTRIO

Tenes.

ACROTELEVIVM

Quasique istius causa amoris ex hoc matrimonio
¹¹⁶⁵ abierim, cupiens istius nuptiarum.

PALAESTRIO

Omne ordine.
nisi modo unum hoc: hasce esse aedis dicas dotalis tuas,
hinc senem aps te abiisse, postquam feceris divortium:
ne ille mox vereatur intro ire in alienam domum.

ACROTELEVIVM

Bene mones.

PALAESTRIO

Sed ubi ille exierit intus, istinc te procul
¹¹⁷⁰ ita volo adsimulare, prae illius forma quasi spernas tuam
quasique eiús opulentitatem reverearis, et simul
formam, amoenitatem illius, faciem, pulchritudinem
conlaudato. satin praeceptumst?

ACROTELEVTVM

Teneo. satinest, si tibi
meum opus ita dabo expolitum, ut improbare non queas?

PALAESTRIO

¹¹⁷⁵ Sat habeo. nunc tibi vicissim quae imperabo ea discito.
quom extemplo hoc erit factum, ubi intro haec abierit, ibi tu ilico
facito uti venias ornatu húc ad nos nauclerico;
causeam habeas ferrugineam, et scutulam ob oculos laneam,
palliolum habeas ferrugineum (nam is colos thalassicust),
¹¹⁸⁰ id conexum in umero laevo, exfaillato bracchio,
praeinctus aliqui: adsimulato quasi gubernator sies;
atque apud hunc senem omnia haec sunt, nam is piscatores
habet.

PLEVSICLES

Quid? ubi ero exornatus quin tu dicis quid facturus sim?

PALAESTRIO

Huc venito et matris verbis Philocomasium arcessito,
ut, si itura sit Athenas, eat tecum ad portum cito,
atque ut iubeat ferri in navim si quid imponi velit.
nisi eat, te soluturum esse navim: ventum operam dare.

PLEVSICLES

Satis placet pictura. perge.

PALAESTRIO

Ille extemplo illam hortabitur
¹¹⁹⁰ ut eat, ut properet, ne morae sit matri.

PLEVSICLES

Multimodis sapis.

PALAESTRIO

Ego illi dicam, ut me adiutorem, qui onus feram ad portum,
roget.

ille iubebit me ire cum illa ad portum. ego adeo, ut tu scias,
prorsum Athenas protinus abibo tecum.

PLEVSICLES

Atque ubi illo veneris,
triduom servire numquam te, quin liber sis, sinam.

PALAESTRIO

¹¹⁹⁵ Abi cito atque orna te.

PLEVSICLES

Numquid aliud?

PALAESTRIO

Haec ut memineris.

PLEVSICLES

Abeo. —

PALAESTRIO

Et vos abite hinc intro actutum; nam illum huc sat scio
iam exiturum esse intus.

ACROTELEVTVM

Celebre apud nos imperium tuomst. —

PALAESTRIO

Agite abscedite ergo. ecce autem commodum aperitur foris.
hilarus exit: impetravit. inhiat quod nusquam est miser.

Scaena 5

PYRGOPOLINICES

¹²⁰⁰ Quod volui ut volui impetravi, per amicitiam et gratiam,
a Philocomasio.

PALAESTRIO

Quid tam intus fuisse te dicam diu?

PYRGOPOLYNICES

Numquam ego me tam sensi amari quam nunc ab illa muliere.

PALAESTRIO

Quid iam?

PYRGOPOLYNICES

Vt multa verba feci, ut lenta materies fuit.
verum postremo impetravi ut volui: donavi dedi
¹²⁰⁵ quae voluit, quae postulavit; <te> quoque <ei> dono dedi.

PALAESTRIO

Etiam me? quo modo ego vivam sine te?

PYRGOPOLYNICES

Age, animo bono <es>,
eidem ego te illum liberabo. nam si possem ullo modo
impetrare ut abiret, ne te abduceret, operam dedi;
verum oppressit.

PALAESTRIO

Deos sperabo teque. postremo tamen
¹²¹⁰ etsi istuc mi acerbumst, quia ero te carendum est optimo,
saltem id volup est, quom ex virtute formae évenit tibi
mea opera super hac vicina, quam ego nunc concilio tibi.

PYRGOPOLYNICES

Quid opust verbis? libertatem tibi ego et divitias dabo,
si impetras.

PALAESTRIO

Reddam impetratum.

PYRGOPOLYNICES

At gestio.

PALAESTRIO

At modice decet:
¹²¹⁵ moderare animo, ne sis cupidus. séd eccam ipsam, egreditur
foras.

Scaena 6

MILPHIDIPPA

¹²¹⁶ Era, éccum praesto mílitem.

ACROTELEVIVM

Vbi est?

MILPHIDIPPA

Ad laevam.

ACROTELEVIVM

Video.

MILPHIDIPPA

Aspicio limis [oculis], ne ille nos se sentiat videre.

ACROTELEVIVM

Video. edepol nunc nos tempus est malas peioris fieri.

MILPHIDIPPA

Tuomst principium.

ACROTELEVIVM

Obsecro, tute ipsum convenisti?

¹²²⁰ ne parce vocem, ut audiat.

MILPHIDIPPA

Cum ipso pol sum locuta,
placide, ipsi dum libitum est mihi, otiose, meo arbitrato [ut
volui].

PYRGOPOLYNICES

Audin quae loquitur?

PALAESTRIO

Audio. quam laeta est, quia ted adiit.

ACROTELEVIVM

O, fortunata mulier es.

PYRGOPOLYNICES

Vt amari videor.

PALAESTRIO

Dignu's.

ACROTELEVTVM

Permirus ecastor praedicas, te adiisse atque exorasse;
¹²²⁵ per epistulam aut per nuntium, quasi regem, adiri eum aiunt.

MILPHIDIPPA

Namque edepol vix fuit cópia adeundi atque impetrandi.

PALAESTRIO

Vt tu inclitu's apud múlieres.

PYRGOPOLYNICES

Patiar, quando ita Venus volt.

ACROTELEVTVM

Veneri pol habeo gratiam, eandémque et oro et quaeso,
ut eius mihi sit copia quem amo quemque expetesso
¹²³⁰ benignusque erga me <ut> siet, quod cupiam ne gravetur.

MILPHIDIPPA

Spero ita futurum, quamquam illum multae sibi expetessunt:
ille illas spernit segregat ab se omnis, extra te unam.

ACROTELEVTVM

Ergo iste metus me macerat, quod ille fastidiosust,
ne óculi eius sententiam mutant, ubi viderit me,
¹²³⁵ atque eius elegantia meam extémplo speciem spernat.

MILPHIDIPPA

Non faciet, bonum animum habe. †

PYRGOPOLYNICES

Vt ipsa se contemnit.

ACROTELEVTVM

Metuo, ne praedicatio tua nunc meam formam exsuperet.

MILPHIDIPPA

Istuc curavi, ut opínione illius pulchrior sis.

ACROTELEVTVM

Si pol me nolet ducere uxórem, genua amplectar
¹²⁴⁰ atque obsecrabo; alio modo, si non quibo impetrare,
consciscam letum: vivere sine illó scio me non posse.

PYRGOPOLYNICES

Prohibendam mortem mulieri videó. adibon?

PALAESTRIO

Minime;
nam tu te vilem feceris, si te ultro largiere:
sine ultro veniat; quaeritet, desideret, expectet
¹²⁴⁵ sine: perdere istam gloriam vis, quám habes? cave sis faxis.
nam nulli mortali scio obtigisse hoc, nisi duobus,
tibi et Phaoni Lesbio, tam mulier sé ut amaret.

ACROTELEVTVM

Eo íntro, aut tu illum huc evoca foras, mea Milphidippa.

MILPHIDIPPA

Immo opperiamur, dum exeat aliquis.

ACROTELEVTVM

Durare nequeo,

¹²⁵⁰ quin eam intro.

MILPHIDIPPA

Occlusae sunt foris.

ACROTELEVTVM

Exfringam.

MILPHIDIPPA

Sana non es.

ACROTELEVTVM

Si amavit umquam aut si parem sapientiam habet ac formam,
per amorem si quid fecero, clementi ánimo ignoscet.

PALAESTRIO

Vt, quaeso, amore perditast tuo misera.

PYRGOPOLYNICES

Mutuom fit.

PALAESTRIO

Tace, ne aúdiat.

MILPHIDIPPA

Quid astitisti obstupida? cur non pultas?

ACROTELEVTVM

¹²⁵⁵ Quia non est intus quem ego volo.

MILPHIDIPPA

Qui scis?

ACROTELEVTVM

Scio pol ego, olfacio;
nam odore nasum sentiat, si intus sit.

PALAESTRIO

Hariolatur.

PYRGOPOLYNICES

Quia mé amat, propterea Venus fecit eam ut divinaret.

ACROTELEVTVM

Nescio ubi hic prope adest quem expeto videre: olet profecto.

PYRGOPOLYNICES

Naso pol iam haec quidem plús videt quam óculis.

PALAESTRIO

Caeca amore est.

ACROTELEVTVM

¹²⁶⁰ Tene me óbsecro.

MILPHIDIPPA

Quor?

ACROTELEVTVM

Ne cadam.

MILPHIDIPPA

Quid ita?

ACROTELEVTVM

Quia stare nequeo,

ita animus per oculos meos <meus> defit.

MILPHIDIPPA

Militem pol
tu aspexisti.

ACROTELEVTVM

Ita.

MILPHIDIPPA

Non video. ubi est?

ACROTELEVTVM

Videres pol, si amares.

MILPHIDIPPA

Non edepol tu illum magis amas, quam ego amem, si per te
liceat.

PALAESTRIO

Omnes profecto mulieres te amant, ut quaeque aspexit.

PYRGOPOLYNICES

¹²⁶⁵ Nescio, tu ex me hoc audiveris an non: nepos sum Veneris.

ACROTELEVTVM

Mea Milphidippa, adi obsecro et congregere.

PYRGOPOLYNICES

Vt me veretur.

PALAESTRIO

Illa ad nos pergit.

MILPHIDIPPA

Vos volo.

PYRGOPOLYNICES

Et nos te.

MILPHIDIPPA

Vt iussisti,
eram meam eduxi foras.

PYRGOPOLYNICES

Video.

MILPHIDIPPA

Iube ergo adire.

PYRGOPOLYNICES

Induxi in animum, ne oderim item ut alias, quando orasti.

MILPHIDIPPA

¹²⁷⁰ Verbum edepol facere non potis, si accesserit prope ad te.
dum te obtuetur, interim linguam oculi praeciderunt.

PYRGOPOLYNICES

Levandum morbum mulieri video.

MILPHIDIPPA

Vt tremit atque extimuit,
postquam te aspexit.

PYRGOPOLYNICES

Víri quoque armáti idem istuc faciunt,
ne tu mirere eius mulierem. sed quid <illa> volt me facere?

MILPHIDIPPA

¹²⁷⁵ Ad se ut eas: tecum vivere volt atque aetatem exigere.

PYRGOPOLYNICES

Egon ád illam eam, quae nupta sit? vir eius me deprehendat.

MILPHIDIPPA

Quin tua causa exegit virum ab sé.

PYRGOPOLYNICES

Qui id facere potuit?

MILPHIDIPPA

Quia aedís dotalis huius sunt.

PYRGOPOLYNICES

Itane?

MILPHIDIPPA

Ita pol.

PYRGOPOLYNICES

Iube domum ire.
iam ego illi ero.

MILPHIDIPPA

Vide né sies in exspectatione,
¹²⁸⁰ ne illam animi excrucies.

PYRGOPOLYNICES

Non ero profecto. abite.

MILPHIDIPPA

Abimus. —

PYRGOPOLYNICES

Sed quid ego video?

PALAESTRIO

Quid vides?

PYRGOPOLYNICES

Nescio quis eccum incedit
ornatu quidem thalassico.

PALAESTRIO

It ad nos, volt te profecto.
naucerus hic quidem est.

PYRGOPOLYNICES

Videlicet accersit hanc iam.

PALAESTRIO

Credo.

Scaena 7

PLEVSICLES

¹²⁸⁴ Alium alio pacto propter amorem ni sciam

¹²⁸⁵ fecisse multa nequiter, verear magis

me amoris causa hóc ornatu incedere.

verum quom multos multa admisce acceperim

inhonesta propter amorem atque aliena a bonis:

mitto iam, ut occídi Achilles civis passus est —

¹²⁹⁰ sed ecclúm Palaestrionem, stat cum milite:
oratio alio mihi demutandast mea.
mulier profecto natast ex ipsa Mora;
nam quaevis alia quae morast aequae, mora
minor ea videtur quam quae propter mulieremst.
¹²⁹⁵ hoc adeo fieri credo consuetudine.
nam ego hanc accerso Philocomasium. sed fores
pultabo. heus, ecquis hic est?

PALAESTRIO

Adulescens, quid est?
quid vis? quid pultas?

PLEVSICLES

Philocomasium quaerito.
a matre illius venio. si iturast, eat.
¹³⁰⁰ omnis moratur: navim cupimus solvere.

PYRGOPOLYNICES

Iam dudum res paratast. i, Palaestrio,
aurum, ornamenta, vestem, pretiosa omnia
duc adiutores tecum ad navim qui ferant.
omnia conposita sunt quae donavi: auferat.

PALAESTRIO

¹³⁰⁵ Eó. —

PLEVSICLES

Quaeso hercle propera.

PYRGOPOLYNICES

Non morabitur.

quid istuc, quaeso? quid oculo factumst tuo?

PLEVSICLES

Habeo equidem hercle oculum.

PYRGOPOLYNICES

At laevom dico.

PLEVSICLES

Eloquar.

maris causa hercle hoc ego oculo utor minus,

nam si abstinuissem amare, tamquam hoc uterer.

¹³¹⁰ sed nimis morantur me diu.

PYRGOPOLYNICES

Eccos exeunt.

Scaena 8

PALAESTRIO

¹³¹¹ Quid modi flendó quaeso hodie fácies?

PHILOCOMASIVM

Quid ego ní fleam?

ubi pulcherrume egi aetatem, ábeo.

PALAESTRIO

Em hominem tibi,

qui a matre et sorore venit.

PHILOCOMASIVM

Video.

PYRGOPOLYNICES

Audin, Palaestrio?

PALAESTRIO

Quid vis?

PYRGOPOLYNICES

Quin tu iubes efferri ómnia quae isti dedi?

PLEVSICLES

¹³¹⁵ Philocomasium, salve.

PHILOCOMASIVM

Et tu salve.

PLEVSICLES

Materque et soror
tibi salutem me iusserunt dicere.

PHILOCOMASIVM

Salvae sient.

PLEVSICLES

Orant te, ut eas, ventus operam dum dat, ut velum explicant;
nam matri oculi si valerent, mecum venissent simul.

PHILOCOMASIVM

Ibo; quamquam invita facio, impietas sit nisi eam.

PLEVSICLES

Sapis.

PYRGOPOLYNICES

¹³²⁰ Si non mecum aetatem egisset, hodie stulta viveret.

PHILOCOMASIVM

Istuc crucior, a viro me tali abalienarier,
nam tu quemvis potis es facere ut afluat facetiis;
et quia tecum eram, propterea ánimo eram ferocior:
eam nobilitatem amittendam video.

PYRGOPOLYNICES

Ne fle.

PHILOCOMASIVM

Non queo,
¹³²⁵ quom te video.

PYRGOPOLYNICES

Habe bonum animum.

PHILOCOMASIVM

Scio ego quid doleat mihi.

PALAESTRIO

Nam nil miror, si libenter, Philocomasium, híc eras,
〈si〉 forma huius, mores, virtus, animum attinuere hic tuom,
quóm ego servos quando aspicio hunc, lacrumo quia diiungimur.

PHILOCOMASIVM

Obsecro licet complecti prius quam proficisco?

PYRGOPOLYNICES

Licet.

PHILOCOMASIVM

¹³³⁰ O mi ócule, o mi ánime.

PALAESTRIO

Obsecro, tene mulierem,
ne adfligatur.

PYRGOPOLYNICES

Quid istuc quaesost?

PALAESTRIO

Quia abs te abit, animo male
factum est huic repente miserae.

PYRGOPOLYNICES

Curre intro atque ecferto aquam.

PALAESTRIO

Nihil aquam moror, quiescat malo. ne interveneris,
quaeso, dum resipiscit.

PYRGOPOLYNICES

Capita inter se nimis nexa hisce habent.
¹³³⁵ non placet. labra ab labellis aufer, nauta, cave malo.

PLEVSICLES

Temptabam spiraret an non.

PYRGOPOLYNICES

Aurem admotam oportuit.

PLEVSICLES

Si magis vís, eam omittam.

PYRGOPOLYNICES

Nolo, retine.

PLEVSICLES

At ultro misero.

PYRGOPOLYNICES

Exite atque ecferte huc intus omnia quae isti dedi.

PALAESTRIO

Etiam nunc saluto te, ⟨Lar⟩ familiaris, prius quam eo.
¹³⁴⁰ conservi conservaeque omnis, bene valet et vivite,
bene quaeso inter vos dicatis mi med absentī tamen.

PYRGOPOLYNICES

Age, Palaestrio, bono animo es.

PALAESTRIO

Eheu, nequeo quin fleam,
quom abs te abeám.

PYRGOPOLYNICES

Fer aequo ánimo.

PALAESTRIO

Scio ego quid doleat mihi.

PHILOCOMASIVM

Sed quid hoc? quae res? quid video? lux, salve * * *

PLEVSICLES

¹³⁴⁵ Iam resipisti? * * *

PHILOCOMASIVM

Obsecro, quem amplexa sum
hominem? perii. sumne ego apud me?

PLEVSICLES

Ne time, voluptas mea.

PYRGOPOLYNICES

Quid istuc est negoti?

PALAESTRIO

Animus hanc modo hic reliquerat.
† metuoque ut timeo, ne hoc tandem propalam fiat nimis.

PYRGOPOLYNICES

Quid id est?

PALAESTRIO

Nos secundum ferri nunc per urbem haec omnia,
¹³⁵⁰ ne quis tibi hoc vício vortat.

PYRGOPOLYNICES

Mea, non illorum dedi:
parvi ego illos fácio. agite, íte cum dis benevolentibus.

PALAESTRIO

Tua ego hoc causa dico.

PYRGOPOLYNICES

Credo.

PALAESTRIO

Iam vale.

PYRGOPOLYNICES

Et tu bene vale.

PALAESTRIO

Ite cito, iam ego adsequar vos: cūm ero pauca volo loqui. —
quamquam alios fideliores semper habuisti tibi
¹³⁵⁵quam me, tamen tibi habeo magnam gratiam rerum omnium;
et, si ita sententia esset, tibi servire malui
multo, quāam alii libertus esse.

PYRGOPOLYNICES

Habe bonum animum.

PALAESTRIO

Eheu, quom venit mi in mentem, ut mores mutandi sient,
muliebris mores discendi, obliscendi stratiotici.

PYRGOPOLYNICES

¹³⁶⁰ Fac sis frugi.

PALAESTRIO

Iam non possum, amisi omnem lubidinem.

PYRGOPOLYNICES

I, sequere illos, ne morere.

PALAESTRIO

Bene vale.

PYRGOPOLYNICES

Et tu bene vale.

PALAESTRIO

Quaeso memineris, si forte liber fieri occeperim
(mittam nuntium ad te), ne me deseras.

PYRGOPOLYNICES

Non est meum.

PALAESTRIO

Cogitato identidem, tibi quam fidelis fuerim.
¹³⁶⁵ si id facies, tum demum scibis, tibi qui bonus sit, qui malus.

PYRGOPOLYNICES

Scio et perspexi saepe.

PALAESTRIO

Verum cum antehac, hodie maxime
scies: immo hodie me tuum factum faxo post dices magis.

PYRGOPOLYNICES

Vix reprimor quin te manere iubeam.

PALAESTRIO

Cave istuc feceris:
dicent te mendacem nec verum esse, fide nulla esse te,
¹³⁷⁰ dicent servorum praeter me esse <hic> fidelem neminem.
nam si honeste censeam te facere posse, suadeam;
verum non potest. cave fáxis.

PYRGOPOLYNICES

Abi iam.

PALAESTRIO

Patiar quidquid est.

PYRGOPOLYNICES

Bene vale igitur.

PALAESTRIO

Ire meliust strenue. —

PYRGOPOLYNICES

Etiam nunc vale.

ante hoc factum hunc sum arbitratus semper servom pessimum:
¹³⁷⁵ eum fidelem mi esse invenio. cum egomet mecum cogito,
stulte feci qui hunc amisi. íbo hinc intro nunciam
ad amores meos. sed, sensi, hinc sonitum fecerunt foris.

Scaena 9

PVER

¹³⁷⁸ Ne me moneatis, memini ego officium meum,
ego † nam conveniam illum, ubi ubi est gentium;
¹³⁸⁰ investigabo, óperae non parcam meae.

PYRGOPOLYNICES

Me quaerit illic. íbo huic puero obviam.

PVER

Ehem, te quaero. salve, vir lepidissime,
cumulate commoditate, praeter ceteros
duo dí quem curant.

PYRGOPOLYNICES

Qui duo?

PVER

Mars et Venus.

PYRGOPOLYNICES

¹³⁸⁵ Facetum puerum.

PVER

Intro te ut eas obsecrat,
te volt, te quaerit, teque exspectans expetit.
amanti fer opem. quid stas? quin intro is?

PYRGOPOLYNICES

Eo. —

PVER

Ipsus illic sese iam impedivit in plagas;
paratae insidiae sunt: in statu stat senex,
¹³⁹⁰ ut adoriatur moechum, qui formast ferox,
qui omnis se amare credit, quaeque aspexerit
mulier: eum oderunt qua viri qua mulieres.
nunc in tumultum ibo: intus clamorem audio. —

Actus V

Scaena 1

PERIPLECTOMENVS

¹³⁹⁴ Dúcite istum; sí non sequitur, rápite sublimén foras,
¹³⁹⁵ facite inter terram atque caelum ut sit <situs>, discindite.

PYRGOPOLINICES

Obsecro hercle, Periplectomene, te.

PERIPLECTOMENVS

Nequiquam hercle obsecras.
vide ut istic tibi sit acutus, Cario, culter probe.

CARIO

Quin iamdudum gestit moecho hóc abdomen adimere,
ut ea iam quasi puero in collo pendeant crepundia.

PYRGOPOLYNICES

¹⁴⁰⁰ Perii.

PERIPLECTOMENVS

Haud etiam, numero hoc dicis.

CARIO

Iamne in hominem ínvolo?

PERIPLECTOMENVS

Immo etiam prius vérberetur fustibus.

CARIO

Multum quidem.

* * *

PERIPLECTOMENVS

Cur es ausus subigitare álienam uxorem, impudens?

PYRGOPOLYNICES

Ita me di ament, ultro ventumst ad me.

PERIPLECTOMENVS

Mentitur, feri.

PYRGOPOLYNICES

Mane, dum narro.

PERIPLECTOMENVS

Quid cessatis?

PYRGOPOLYNICES

Non licet mihi dicere?

PERIPLECTOMENVS

¹⁴⁰⁵ Dic.

PYRGOPOLYNICES

Oratus sum, ad eam ut irem.

PERIPLECTOMENVS

Quor ire ausu's? em tibi.

PYRGOPOLYNICES

Oiei, satis sum verberatus. obsecro.

CARIO

Quam mox seco?

PERIPLECTOMENVS

Vbi lubet: dispennite hominem divorsum et distendite.

PYRGOPOLYNICES

Obsecro hercle te, ut mea verba aúdias prius quam secat.

PERIPLECTOMENVS

Loquere.

PYRGOPOLYNICES

Non volui nec factum est: viduam hercle esse censui,
¹⁴¹⁰ itaque ancilla, conciliatrix quaé erat, dicebat mihi.

PERIPLECTOMENVS

Iura te non nociturum esse hómini de hac re nemini,
quod tu hódie hic verberatu's aut quod verberabere,
si te salvom hinc amitemus Venerium nepotulum.

PYRGOPOLYNICES

Iuro per Iovem et Mavortem, me nociturum nemini,
¹⁴¹⁵ quod ego hic hodie vapularim, iureque id factum arbitror;
et si intestatus non abeo hinc, bene agitur pro noxia.

PERIPLECTOMENVS

Quid si id non faxis?

PYRGOPOLYNICES

Vt vivam semper intestabilis.

CARIO

Verberetur etiam, postibi amittendum censeo.

PYRGOPOLYNICES

Di tibi bene faciant semper, quom advocatus mihi venis.

CARIO

¹⁴²⁰ Ergo des minam auri nobis.

PYRGOPOLYNICES

Quam ob rem?

CARIO

Salvis testibus
ut te hódie hinc amittamus Venerium nepotulum;
aliter hinc non ibis, ne sis frustra.

PYRGOPOLYNICES

Dabitur.

CARIO

Magis sapis.
de tunica et chlamyde et machaera ne quid speres, non feres.

CARIO

Verberon etiam, an iam mittis?

PYRGOPOLYNICES

Mitis sum equidem fustibus.
¹⁴²⁵ opsecro vos.

PERIPLECTOMENVS

Solvite istunc.

PYRGOPOLYNICES

Gratiam habeo tibi.

PERIPLECTOMENVS

Si posthac prehendero ego te híc, carebis testibus.

PYRGOPOLYNICES

Causam haud dico.

PERIPLECTOMENVS

Eamus intro, Cario. —

PYRGOPOLYNICES

Servos meos
eccos video. Philocomasium iam profecta est? dic mihi.

SERVVS

Iam dudum.

PYRGOPOLYNICES

Ei mihi.

SERVVS

Magis dicas, si scias quod ego scio.

¹⁴³⁰ nam ille qui lánam ob oculum habebat <laevom>, nauta non erat.

PYRGOPOLYNICES

Quis erat igitur?

SERVVS

Philocomasio amator.

PYRGOPOLYNICES

Qui tu scis?

SERVVS

Scio.

nam postquam porta exierunt, nil cessarunt ilico
osculari atque amplexari inter se.

PYRGOPOLYNICES

Vae misero mihi,

verba mihi data esse video. scelus viri Palaestrio,

¹⁴³⁵ is me in hanc inlexit fraudem. iure factum iudico;

si sic aliis moechis fiat, minus hic moechorum siet,

magis metuant, minus has res studeant. eamus ad me. plaudite.